

10 | 2025

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

KOLOZSVÁR | 1888–1948/1990. | 35. (95.) ÉVF.
10. SZÁM | 2025. OKTÓBER | ÁRA: 6 LEJ

TARTALOM

Kedves Olvasó! | 3

Pálffy Anna-Mária: Tanulságos történet a hitről | 4

Nagy Norbert: Az egy Istent hirdetni | 5

Szabó Előd: Felidézett és tovább írt történelem | 7

Szerkesztői helyesbítés | 9

Templomot újíttani, elejébe padot tenni, arra leülni, megpihenni | 10

Nagy László: „Erőst a szívire szállt a jettségi!” | 13

Moldován-Szeredai Noémi: Idősek vasárnapja | 15

Csak jó olvasóból lehet jó író | 16

Bálint Róbert Zoltán: Kik azok az unitáriusok? IV. | 19

Rácz Norbert Zsolt: Október a reformáció hónapja is | 21

Id. Szombatfalvi József: Emlékezés a Nyikó menti árvízre | 23

Demény Csilla Júlia: A kimondhatatlan ajándék | 25

Két fiatalot köszöntünk a teológián! | 26

Egyházunk hírei | 28

Barangoló Isten országában | 30

Rejtvény | 31

CÍMLAP, HÁTLAG: Szejkefürdői Unitárius Találkozó, 2025. Fotó: **Pap Zoltán**

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Nagy László ny. lelkész (Marosvásárhely), **Nagy Norbert** lelkész (Tordatúr), **Pálffy Anna-Mária** lelkész (Északnyugat-Erdélyi Unitárius Szórványegyházközség, Szatmárnémeti), **Szabó László** elnök (Gondviselés Segélyszervezet), **Szombatfalvi József** ny. lelkész (Székelykeresztúr)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a **Magyar Unitárius Egyház**, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Megbízott főszerkesztő: **Koppándi Júlia**

Megbízott szerkesztő: **dr. Berki Tímea**

Szerkesztőbizottság: **Bálint Róbert Zoltán** (Egyház és társadalom), **Demény Csilla Júlia** (Nők világa), **Ferencz Csaba-Levente** (Rejtvény), **Hadnagy Éva** (Riport), **dr. Koncz Attila** (Kultúra), **Mátéfi Tímea** (Lelki élet), **Mészáros Tímea** médiareferens (Egyházi hírek), **Mikó Ferenc** (Bibliamagyarázat), **Moldován-Szeredai Noémi** (Hagyományaink), **Pap Zoltán** (fotó), **Rácz Norbert Zsolt**

lelkész (Kolozsvár), **dr. Sándor Krisztina** (Portré), **Szabó Előd** (Egyháztörténet), **Székely Andrea** (Szeretetszolgálat), **Széles László** (Ifjúsági oldal), **Szombatfalvi Etelka** (Gyermeekold)

Tördelés: **Virág Péter**. Olvasószerkesztő: **Dénes Gabriella**
Nyomtatás: **Misztótfalusi Kis Miklós Református Sajtóközpont**

Postacím: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9
Telefon: 0264 593 236. E-mail: kozlony@unitarius.org
Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0740 937 116.
A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhó előtti hónap 10-e.
ISSN 1220-8418

Támogatók:

Kedves Olvasó!

Októbert írunk, a 2025-ös év utolsó harmadába lépünk, és a rövidülő nappalok minden fénysugarát, melegségét szívünkbe zárjuk. Az elmúlást idéző őszi a sárga, vörös, rozsdabarna árnyalataival színpompás levélkoszorút varázsol fákra, bokrokra, majd a porba hulló, eső mosta falevelektől elkészülő csupasz faágak az újjászületést hozó tavasz bizonyosságával merednek az égre.

A reményteljes, de levert forradalmak véres megtorlásai vagy az eszmei megújítást hozó reformáció egyaránt olyan fontos eseményei ennek az időszaknak, melyekre unitárius és nemzeti közösségünkben egyaránt megemlékezünk. Újabb keletű, de szintén tiszteletadásra alkalmas teremtő ünnep egyre több egyházközségünkben az idősek vasárnapja, amely nemcsak a tapasztalatokban gazdag életutak és a megélt évtizedek terhére viselő időseink ünnepe, hanem közösségünk összetartásának ünnepévé kellene válnia. Időseink köszöntésekor a tiszteletadás mellett emlékeztessük magunkat arra, hogy nagyobb szükségünk van rájuk, mint gondolnánk: tapasztalatuk, bölcsességük, világszemléletük olyan megtartó erő számunkra is, amilyenre idővel magunknak kell lenni szűkebb-tágabb családjaink, közösségeink számára. A magányosság, egyedüllét csak ideig-óráig szolgálhat fogódzóként, mások társasága, segítsége, felebaráti szeretete azonban biztos kapocs életünk minden pillanatában – és erről győznek meg e havi lapszámunk írásai.

Az *Unitárius Közlöny* tehát ilyen kapocs kíván lenni olvasói között. Láthatatlan szálakkal köt össze bennünket, unitáriusokat, időseket és fiatalokat, férfiakat és asszonyokat, városban vagy falun élőket, magányosokat vagy társaságkedvelőket, akik fontosnak tartjuk, hogy írjunk bele vagy hogy előfizessünk rá és hónapról hónapra kézbe vegyük, böngésszük, tájékozódjunk egymás és közösségünk mindennapjairól.

| BERKI TÍMEA

*Istenem, ne hagyj el késő vénségemben
sem, míg csak hirdethetem hatalmadat,
nagy tetteidet a jövő nemzedéknek.*

(Zsolt 71,18)

Tanulságos történet a hitről

PÁLFFY ANNA-MÁRIA

*A hit nem-
csak vallásos
érzület,
hanem kitar-
tó bizalom
Istenben.*

Különleges találkozás tanúi lehetünk, ha elolvassuk a Mt 15,21–28 és a Mk 7,24–30 bibliai részeket, melyek Jézus és a kánaáni asszony találkozásáról tájékoztatnak bennünket. Egy különleges Jézus-arc elevenedik meg előttünk, mintha más lenne, mint akit ismerünk. Arra hívlak benneteket, hogy a történetek mögött meglássátok, hogy mégis ugyanarról a Jézusról van szó. A kánaáni asszony nem tartozott Izrael népéhez, és emiatt kívülállónak, idegennek tartották, mégis ő az, akinek hitét Jézus olyan nagynak mondja, hogy példa maradt a nemzedékek számára: *Ó, asszony, nagy a te hited, legyen úgy, amint te akarsz.*

A történet szerint Jézus, galileai tevékenységét bevégezve Tírusz és Szidón vidékeire ment. Átlépte hazája, Palesztina határát, és az idegenben, az utcán találkozik egy asszonnyal, aki hite határát átlépve hozzá fordul segítségért, mert beteg a gyermeke. Valószínű, hogy minden szülő ismeri a szenvedő gyermek okozta lelki fájdalmat, és ilyenkor minden lehetőséget megragad, hogy meggyógyuljon gyermeke. Így tett ez az asszony is.

Mi, akik ismerjük Jézust, azt várnánk, hogy meghallja az édesanya kérését és segítsen a gyermek meggyógyításában, de ő folyamatosan elutasítja azt. Ennek az asszonynak minden bizommal nehéz volt átélni az elutasítást, és mindezek ellenére sem adja fel. Közelebb megy hozzá, leborul előtte, és ismételtelen kéri: *Uram, légy se-*

gítségül nekem! Ennyi elutasítás után lehet-e még kitartani a kérésben? Látván Jézus a nő hitét, alázatát, ezt mondja: *Asszony, nagy a te hited, legyen úgy, amint kívánod! És meggyógyult a leánya még abban az órában.*

Nézzük csak, mi az, amit nekünk, mai unitáriusoknak, Jézus tanítása követőinek tanulnunk kell e történetből.

Mindenekelőtt azt, hogy a hit nemcsak vallásos érzület, hanem kitartó bizalom Istenben. Sokszor imádkozunk mi is Isten segítségét kérve megpróbáltatásaink közepette, és úgy érezzük, nem hallgattatnak meg imáink. Ezért hajlamosak vagyunk hitünkben lankadni, érezni, hogy nem érdemes imádkozni, a feladás határán állunk. Azt kívánom, hogy ha ilyen élethelyzetbe, lelki állapotba kerülsz, kedves olvasó, akkor legyen mindig előtted ennek az asszonynak a hite, amely minden elutasítás ellenére győzedelmeskedni tudott. Tarts ki az imádságban, hogy a te hited is győzni tudjon! Légy alázatos a hit, a kitartó bizalom mellett, hogy megnyíljon számodra is a válaszok, a gyógyulás kapuja. Jézus tanítása új volt az akkori világ számára, és sok esetben számunkra is az.

E történet által is megmutatta, hogy nem a népi, nemzeti, nemi vagy vallási hovatartozás jelöli meg, hogy ki tiszta és ki tisztátalan, ki hívő és ki hitetlen, hanem az, hogy milyen az ember lelke, milyenek a lelkéből fakadó gondolatok és mindennapi cselekedetei. A jézusi igazságok felismerése, tanításainak követése, megélése segíthet abban, hogy Istenhez és a teremtés koronájához, emberhez méltó életet éljünk. Legyen a mi Istenbe vetett hitünk nem csupán ünnepi dísz, hanem élő erő, amely képes megtartani bennünket minden élethelyzetünkben!

Az egy Istent hirdetni

NAGY NORBERT

*Isten szava
mindig képes
megújítani
mindenkit.*

A teológia, vagyis az Istenről szóló beszéd sokféle módon valósulhat meg. Ezek között különbséget tenni azonban felelőtlenség lenne. Minden olyan állítás, amely arra irányul, hogy hogyan szóljunk Istenről, milyen formában tegyük azt, csak részgazságokat fogalmazhat meg, mert a hit személyes vonatkozásából adódóan nem tudjuk teljesen függetlenül összehasonlítani ezeket. Van-e azonban mégis legalább egy olyan útja az Istenről való beszédnek, amelyről egyetérthetünk, hogy az megfelelő irányt mutat? Mózes közel háromezer éves éneke ilyen.

Mózes ötödik könyve, vagyis a Második Törvénykönyv (Deuteronomium) 32. fejezetében olvasható Mózes éneke, az Ószövetség egyik legkülönlegesebb és legmélyebb költeménye. Nem egyszerű ének ez, hiszen egyszerre olvasható vádiratként és dicsőítésként, ítéletként és reményként. A hagyomány szerint Mózes élete végén hangzott el. Ezek voltak a nagy próféta utolsó szavai, ez volt a búcsúbeszéde.

Az ének különleges kezdettel indul: Mózes tanúul hívja az eget és a földet. Az ókori közel-keleti világban szokás volt, hogy a szerződések, szövetségek megkötésekor isteneket idéztek tanúul. Az ég és a föld említése Mózes énekének elején a teljes teremtet világot idézi meg, ezzel pedig olyan átfogó látásmódot gyakorol, amely alátámasztja hitét Isten egységében. Ez a megszólítás időtlenné teszi a szöveget, mivel így az ének nem csupán Mózes nemzedékének szól,

hanem minden időben hallható marad, mert a teremtet világ mindig jelen van, mint tanú.

Ezzel kapcsolatosan a kutatás arra hívja fel a figyelmünket, hogy Mózes éneke liturgikus céllal született. Nem egy konkrét történelmi esemény ihlette, hanem tudatosan olyan szöveggé íródott, hogy minden korban aktuális legyen. Látványos vádirat, amelyben Mózes felsorolja Izráel bűneit, jelentősége és hangvétele azonban ennél jóval általánosabbá válik, üzenete pedig pozitívabbá. Mózes énekének különlegessége, hogy a nehezen elviselhetőnek tűnő üzenet közlési formája átfordul és gyöngéd lesz. Ezt a gyöngédségbe forduló irányváltást legjobban a második vers támasztja alá, amely Károli Gáspár nemes veretű bibliafordításában így olvasható: *Csepegjen tanításom, mint eső; hulljon mint harmat a beszédem; mint langyos zápor a gyenge fűre, s mint permetezés a pázsitra!* (5Móz 32,2)

Mózes kívánsága ebben a néhány sorban teljesen más hangot üt meg, mint az ének fenyegetőbb, vádlóbb részeiben. Itt nem az ítélet, hanem az isteni szó éltető ereje kerül előtérbe. Az eső, a harmat és a zápor képei mind azt fejezik ki, hogy Isten tanítása nem pusztít, hanem éltet, frissít, megújít. Egy világban, ahol az eső volt a túlélés záloga, mert nélküle a föld kiszáradt, a termés elpusztult, az élet pedig lehetetlenné vált, a mózesi kívánság áldásként értelmezhető. Mózes beszéde az isteni közeledést testesíti meg: Isten szava olyan, mint a víz a száraz földnek, így a próféta éneke is hasonló népe számára. Teológiai értelemben igazán fontos kiemelni,

hogy ebben a részben egy olyan Isten szól Mózes által, akinek szava nemcsak parancs és törvény, hanem életet adó erő. Nemcsak a hűtlenség ellen szól, hanem új kezdetet, reményt is ad. Ez az üzenet végigvonul az éneken, hogy hangsúlyozza: bár az ember sokszor letér a kijelölt útról, Isten szava mindig képes megújítani mindenkit.

Mózes énekében a nyelv ereje is kiemelendő. Az egyik legfontosabb szó az *el* (El) – Isten. Ez az ősrégi héber kifejezés nem több isten közül jelöl egyet, hanem az egyetlen, igaz Istent. Ezáltal Mózes világossá teszi, hogy Isten mindenek fölé áll. Az ének így nyelvi szinten is az egyistenhitet hirdeti: nincs más isten, csak az Úr. Mózes éneke szépen bemutatja, hogy az ember változik, de Isten állandó. Míg az ember sokszor hűtlen, az Isten mindörökké hűséges. Amikor az ember ítéletet von magára, akkor Isten szeretetéből megújít.

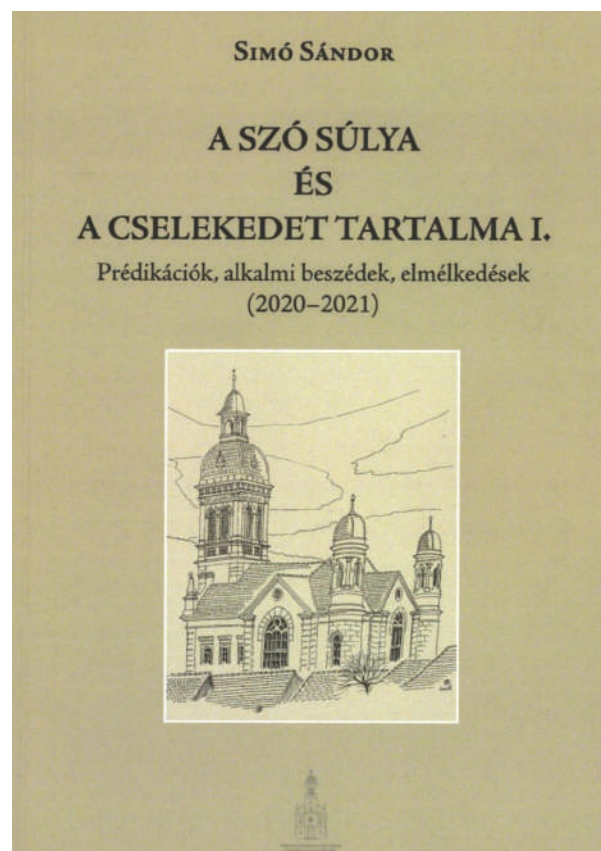
Hogyan szólhatunk a legtisztábban Istenről? A kezdeti kérdés továbbra is megválaszolhatatlannak tűnik. Mindenki másképp képzel el a tanúbizonyosság-tevés formáját és módját, és ez talán így van rendjén. Egy valamire azonban rávilágít Mózes éneke, arra hogy még az ítélet megfogalmazásakor is lehet az ember szava olyan, mint az isteni szeretet, mint a puha földre eső lágy eső. Ha pedig hozzátesszük, hogy milyen helyzetben hangzott el ez a tanítás, akkor még inkább felértékelődik annak gyöngédsége. Mózes utolsó szavait olvassuk. Képzeljük el, ahogyan ott áll és végigtekint a negyvenévnnyi vándorlason, a megannyi hűtlenségen, csalódáson és a sokszori magára maradottság érzésén. Akkor is, utolsó lehetőségeként is olyan közlési formát kíván magának, amely nem fedd, hanem simogat, amely nem földre döngöl, hanem növekedésre sarkall. Ez az igazi teológia. Ez az igazi Istenről szóló beszéd.

Mennyire különleges ez az ének! Mózes utolsó erejével is arra tanít, hogy az egy Isten szeretetét hirdessük, még akkor is, ha minden körülmény és minden lehetőség nem ezt kívánná. Tegyük ezt úgy, ahogyan ő tette Isten példájából tanulva: gyöngéden és szeretettel, mert így biztos, hogy jó úton indulunk el, ha beszélni szeretnénk Istenről, ha hirdetni szeretnénk az egy Istent!

Könyvajánló

A 2020-as *Lélekkenyér* és a 2022-es *A vigasz hangja* kötetek után 2025-ben Simó Sándor *A szó súlya és a cselekedet tartalma I. Prédikációk, alkalmi beszédek, elmélkedések (2020–2021)* című könyvvel jelentkezett. A címben szereplő I. folytatást ígér. A székelyudvarhelyi Belvárosi Unitárius Egyházközség kiadásában megjelent kiadvány elsőre furcsának tűnhet, hiszen a prédikáció szóbeli műfaj, hatásában a lelkész személyisége, meggyőző hangja, gesztusa, testtartása egyaránt mérvadó. Írott szöveggé válva elveszíti alkalmisságát, más térben és időben kerül kapcsolatba befogadójával, miközben megmarad az utókor-nak, újra elolvasható. A fülszöveget jegyző Ilkei Árpád lelkészi nézőpontból közelített a könyvhöz, míg nem értesült a szerző szándékáról: „ezek a prédikációk nem a lelkészeknek íródtak, hanem a híveknek, a templomba járó embereknek”. A könyvben olvasható szövegek ebben segítenek: az olvasás csendes perceiben kizökken-ni a hétköznapi életből és lélekben vasárnapot ülni, összhangba hozni szívünket Istennel.

| U. K.

Felidézett és tovább írt történelem

SZABÓ ELŐD

*Báró Józsefben
nem a múlt
homályában
elérhetetlen
hőst keressük...*

Történelmet idéztünk és írtunk szeptember első vasárnapján a székelykeresztúri unitárius gyülekezetben.

Az elmúlt hónapokban tervezők, mesteremberek nyüzsgöttek, szerszámok csattogtak és zúgtak a tanácsterem körül, és a templomba érkező hívek hétről hétre láthatták a kibontakozó megvalósítást. A templom szomszédságában lévő termet olyan térré akartuk átalakítani, amely kiegészítené a templom szerepét, átmenetet képezne a templomi istentisztelet áhítata és a mindennapi élet színes hangulata között, ahol személyes vagy közösségi, adminisztratív, lelki

vagy kulturális találkozások egyaránt létrejöhethetnek. Egy olyan teret, amely maga is képes építeni szeretetközösségünket.

Az egyházközség keblitanácsa hosszasan tanácskozott arról, hogy hogyan nevezze el a felújított termet. Bár eredetileg nem akartunk múltunk nagyjai közül választani, az egyik gyűlésen felmerült Báró József lelkész, vagy, ahogy őt is nevezték, nemzedékének lelkészeihez hasonlóan, Báró József pap bácsi neve. Ez emléképek sorozatát indította el, és nem kizárólag az értelem világosságával, hanem a szeretetteljes emlékezés hangulatában határoztunk arról, hogy régi-új imatermünk az ő nevét vegye fel.

Báró József Recsenyédén és Homoródszentpálon szolgált, mielőtt 1974-ben a Székelykeresztúri Unitárius Egyházközség lelkésze lett. Az egyházközség történetének két jelentős szakaszában vezette a gyülekezetet: 1974–89 között a kommunista rendszer meghatározta keretek között tette, amit tehetett a gyülekezet hűségese, áldozatkész világi előljáróival együttműködve; 1989 és 1997 között pedig megpróbáltak alkalmazkodni az új világhoz, melynek főbb lehetőségei az egyházi ingatlanok visszaszerzésében, az iskolai vallásoktatás megszervezésében és a közeleti jelenlétben mutatkoztak. Egyházközségünk a következőkben foglalta össze lelkészi szolgálata idején megvalósított kézzelfogható eredményeket:

A lelkész vezetésével és a hívek adományai által napról napra szebbé varázslódott a székelykeresztúri templom, tükrözve motívumaiban székely mivoltunkat. 1980–81-ben udvarhelyszéki motívumokkal díszítették a karzat és az első padok homlokzatát, majd 1988-ban a mennyezet kazettáit; a lelkészi lakás gyülekezeti teremmel bővült; udvarhelyszéki szöttesek kerültek a szószékre és az úrasztalára, és 1993-ban elkészült a bejárati székely kapu „Egy az Isten” felirattal. A templomban a nők és a férfiak padsora fölé három darab faragott templomcsillár került 1982-ben három család adománya által.

1996 húsvét másodnapján avatták fel a szószerk mellett felszerelt feketemárvány táblát a magyar honfoglalás 1100. évfordulója emlékére. A táblán, hasonlóan a szószerkhez az unitáriusok címere látható, amely Jézus tanítására utal: „legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok.”

Neve mégsem ezekben a tárgyi elemekben maradt fenn, és elsősorban nem ezek miatt, nem is az esperesi cím és szolgálat miatt került fel imatermünk homlokzatára. A keblitanács tagjai, a gyülekezeti családlátogatások alkalmával, Keresztúr és magyarországi testvértelépülések polgárai évekkal nyugalomba vonulása, elhunyt után is emlegetik szeretetteljes magatartását, alázatos szolgálatkészségét és nem utolsósorban kiváló humorérzékét, mellyel sokszor oldotta fel a feszültséget és hozott fényt az emberek szívébe. Feleségével, Gabriellával, a pap nénivel együtt vállalták és végezték a szolgálatot. Gabi néni nemcsak énekvezér volt, hanem a lelkészi lakás és a templom körül az otthonérzés sugárzója minden belépő ember számára. Báró Józsefben nem a múlt homályában elérhetetlen piedesztálra álló hőst keressük, hanem az emlékeinkben elevenen élő embert, akinek ismerjük gyengeségeit, de életének, szolgálatának értéke a jézusi biztatásban fedezhető fel és követhető ma is: *Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást.* (Jn 13,35)

Báró Józsefet hálaadó istentisztelet keretében Csáki Levente esperes, Szabó Előd lelkész és Koncz Hunor János polgármester méltatta, a terem felújításának folyamatát, valamint a gyüle-

kezeti életben megálmodott helyét pedig Bartha Alpár lelkész ismertette.

A terem legértékesebb díszé a Czire Alpár fotóművész, a Berde Mózes Unitárius Gimnázium tanára és igazgatója, egyházközségünk tagja által megalkotott egyedi gyűjtemény, amely minden erdélyi és magyarországi unitárius templom fényképét mutatja egyházkörönként csoportosítva. Ennek fényét fokozza az a tény, hogy a templomképeket gyülekezetünk tagjai, illetve más adományozók fogadták örökbe, vásárolták meg a „Fogadj örökbe egy templomot!” nevű adománygyűjtő kezdeményezés révén. Czire Alpár bejárta egyházunk gyülekezeteit, értő szemmel és érző lélekkel figyelve készítette el a légi felvételeket a templomokról. A kiállítást bemutató beszédében így fogalmaz: *Csíkszeredától Pécsig, Lupénytől Isten országán túlig van egy láthatatlan szál, amely mentén, ha elindulsz, fogad egy szívverésnyi otthon, egy baráti kéz, egy fődél éjszakára. Számmisztikát kellene készítenem a 157-ből, de csak annyi jut eszembe, hogy prímszám, vagyis minden egyházközség eggyel és önmagával osztható, vagyis „oszthatatlan”.*

Ünnepi istentiszteletünket a székelyudvarhelyi Fortepiano Kvartett (Veress Viktória, Orbán József, Kerekes Zoltán, Lakatos Árpád Richárd) fellépése tette teljessé. A megvalósítás teljes mértékben „helyi termék”: tervezése (Kiss Emőke Klára), kivitelezése (Fazakas Attila és Levente vállalkozók), valamint a fényképgyűjtemény is városunkhoz, gyülekezetünkhöz köthető emberek munkája. E tárgyi és szellemi érték akkor válik majd áldássá, ha sokszor teljesíti küldetését: találkozásnak, hálaadásnak, vigasztalásnak, tanulásnak, művelődésnek, közösségépítésnek ad otthont Isten dicsőségére!

Szerkesztői helyesbítés

Az *Unitárius Közlöny* 2025. augusztusi lapszámában jelent meg Szakál Anna *Egy értelmiségi találkozási hely a 19. század közepi Kolozsváron: Stein János „szellemi csárdá”-ja* című írása, melyből a szerzővel való előzetes egyeztetés nélkül elhagytunk bizonyos lábjegyzeteket, a szövegközi hivatkozásokat és a szakirodalom-jegyzéket. A szerzőt megkövetjük, és közöljük az írása szerkesztéséhez képező nyomtatott és kéziratos forrásokat.

Szakirodalom

Asztalos Lajos

2004 *Kolozsvár helynév- és településtörténeti adattár*. Kolozsvár Társaság – Polis Könyvkiadó, Kvár.

Ferenczi Zoltán

1896 *A kolozsvári nyomdászat története*. Kolozsvári Iparkamara, Kvár.

Fodor András

2002 *Kolozsvári képeskönyv*. Gloria, Kvár.

Fülöp Géza

1978 *A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején és a reformkorban* (Akadémiai Kiadó, Bp.

K. L.

1927 Egy régi bolt emlékezete. *Keleti Újság* X. (185) 4.

Kelemen Lajos

2016 *Kelemen Lajos levelezése I. 1889–1909*. Sajtó alá rendezte, szerkesztette, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta Sas Péter. Balassi Kiadó, Bp.

2018 *Napló II. (1921–1938)* Sajtó alá rendezte, szerkesztette, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta Sas Péter. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kvár.

Lengyel Beatrix

2020 Kincsek Kolozsvárról. *Fidelio* <https://fidelio.hu/vizual/kincsek-kolozsvarrol-155650.html> (utolsó letöltés: 2025. 06. 30.)

Murádin Jenő

2018 Háttérkép egy festőpályához. *Kortárs* LXII. (3) 90–94.

Sas Péter

2003 *Mesélő képeslapok. Kolozsvár 1867–1919*. Noran Könyvkiadó, Bp.

Stein János

é. n. [1856?] *Kölcsönkönyvek névsora* Stein Jánosnál Kolozsvártt.

1861 *Kölcsönkönyvek névsora* Stein Jánosnál Kolozsvártt.

1872 Magyar könyvek sorjegyzéke Stein János (Márcinkievics Márcell) kölcsön-könyvtárának Kolozsvárt.

Várady Aurél

1927 A régi bolt s a régi könyvbarátok. *Pásztor-tűz* XIII. (16) 365–366.

Szintén kimaradt a cikkből, de talán a régi Kolozsvárt ismerő olvasók figyelmét felkelti, hogy pontosan hol helyezkedett el Stein János könyvesboltja. Stein Bel-Közép utcai Teleki Domokos-házban működő könyvesüzlete az L alakú ház Bel-Közép utcai oldalának a kapubejárótól távolabbi végén helyezkedett el. Különös módon meglétéről a Kolozsvárt ismertető források nem tudósítanak (vö. pl. Asztalos L. 2004. 326–327., Sas P. 2003. 66.), de a fényképeken egyértelmű a jelenléte. A Belső-Közép (vagy Bel-Közép) utcát 1899-ben Deák Ferenc utcának nevezték át. Az általunk vizsgált korszakban a házat Teleki Domokos házaként emlegették, ma mint Pataki-, majd Teleki- vagy Pataki-Teleki-házat tartják számon (Sas P. 2003. 66–67.).

A Deák Ferenc utcai Teleki Domokos-féle ház távolabbi végén olvasható a cégtáblán Stein János neve. A kép forrása: Fodor András, 2002. 116.

Amikor a könyvesüzlet Minervaként folytatta, a portáljáról és a belsejéről is közöltek egy-egy képet a *Pásztor-tűz*ben. A kép forrása: Várady Aurél, 1927. 366.

Templomot újíítani, elejébe padot tenni, arra leülni, megpihenni

Ferenczi Zoltán Sámuel a Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör új felügyelőgondnoka. Őt ismerhetjük meg az alábbi interjúból, melyben Sándor Krisztina kérdezett.

Hogyan mutatkoznál be egy unitárius egyházi rendezvényen?

Nevem Ferenczi Zoltán Sámuel. 1982-ben születtem Sepsiszentgyörgyön, mérnök szülők első gyermekeként. Egyik lábam háromszéki – Nagy Zoltán, szentivánlaborfalvi lelkész nagyapám és Boga Magdolna nagymamám egyházszeretetének örökségét hozom magammal –, a másik lábam nyárádmonti, ahol Ferenczi Dénes szőlősgazda nagyapám természet- és rendszeretete, valamint Turbák Ilona nagymamám szigorúsága égett belém. 2001-ben érettségiztem a Székely Mikó Kollégiumban, majd 2006-ban építőmérnöki és 2008-ban az épített örökség felújítására szakosodó oklevelet szereztem Kolozsváron. Egyetemi éveim alatt két évig a János Zsigmond Unitárius Kollégium fiúbentlakásának voltam lelki nevelője. Tanulmányaim befejezése után hazaköltöztem nagyszüleimhez Árkosra, és a sepsiszentgyörgyi Linea tervezőirodánál kezdtem el dolgozni Bodor Csaba, Balázs Márta, Fekete Márta, Balázs István és a már néhai Máté László és Benczédi Sándor mellett. Azóta is ott dolgozom és tanulom az épített örökségvédelem csínját-bínját.

Életem és hivatásom fonalala a szülőföldhöz, az egyházhoz és az épített örökség iránti elkötelezettséghez kötődik.

Családi örökségem, szakmai utam és lelki szolgálatom mind ebbe az irányba vezettek: család-

di értéket őrizni, közösséget építeni, hitet erősíteni, örökséget védeni. Felmenőimtől tanultam meg, hogy a rend, a szigor és a közösség nem egymást kizáró, hanem egymást meg-

erősítő értékek. A templomainkban nemcsak kövek, hanem történetek, emberek, életek és imák találkoznak – ezek őrzésében, erősítésében és továbbadásában látom a jövőnket.

Fontos terület ez egyházunk életében, hiszen számos értékes templommal és más ingatlanal rendelkezünk. Miért éppen a műemlékvédelem?

A műemlékek és azon belül is a templomok szeretetét néhai Paskucz Viola néni, egyházunk egykori műszaki előadó-tanácsosa oltotta belém. 2016-ban sikeresen vizsgáztam és műemlékvédelmi szakmérnök lettem. 2022-től a Brassó–Kovácsna–Hargita területi műemlékvédelmi bizottság tagja vagyok. Mára már – közel húszéves munkásságom alatt – számos székelyföldi és szászöldi műemlék épület felmérésében, kutatásában, állagmegőrzésében, restaurálásában, helyreállításában vagy felújításában vettem részt. Még 2011-ben létrehoz-

tunk egy online műemlékes adatbázist, a *Hereditatum.ro* weboldalt.

És miért éppen a műemlékvédelem? Mert az épített örökség védelme nemcsak szakmai feladat, hanem lelki és közösségi kötelezettség is. Őseinktől kaptuk ezeket az épületeket – templomainkat, csűrjeinket, utcáinkat, tereinket –, és kötelességünk úgy használni, karbantartani és továbbadni őket, hogy értékükből ne vesszítsenek.

Egyházunk számára a műemlékvédelem is fontos, mert templomaink nem csupán épületek, hanem élő tanúi közösségeink múltjának és identitásának. Ezért a műemlékvédelem számomra küldetés is: megőrizni azt, ami változni akar, és segíteni, hogy értékeiben tovább élhessen a következő nemzedékek számára is.

Nagyapád unitárius lelkészként meghatározta az egyházi kötődésed, amint említetted. Hogyan nyilvánul meg ez a mában, a te életben?

Tizenkét éve vagyok presbiter az Árkosi Unitárius Egyházközségben, két éve pedig jegyzői feladatokat is ellátok. Négy éve tagja vagyok a Magyar Unitárius Egyház Zsinatának és Főtanácsának. Egyházi szolgálatomra nagy hatással van Biró Attila lelkész-esperes, akinek iránymutatása sokat segít. Az egyháztörténet iránti érdeklődésemet pedig Márk Attila, az árkosi kántor keltette fel. 2022-ben az a megtiszteltetés ért, hogy a Főtanácson én mondhattam köszöntőbeszédet a Berde-serleggel a kezemben. Az ott elmondott gondolatok ma is érvényesek számomra: hiszem, hogy most – jobban mint valaha – közös terekre van szükség, templommal, játszótérrel, közösségi házzal, ahol örökségünket, hagyományainkat, Istenbe vetett hitünket, kereszténységünket meg tudjuk élni. Kell, aki jövőt álmodik, kell, aki papírra veti, és kell, aki anyaggá formálja és lelket önt belé. De kell, aki gondozza és továbbadja nemzedékről nemzedékre. Míg Európa más helyein lebontják a templomokat, mi használjuk őket, töltsük be élettel! Templomot újítani, elejébe padot tenni, arra leülni, megpihenni, a templom csendjét gyermekzsivajjal, énekkel megtölteni – ez a mi feladatunk.

Megragadta a figyelmemet, hogy bár Sepsiszentgyörgyön nőttél fel, a kolozsvári egyetemi évek után közvetlenül a város közelében lévő községbe, Árkosra költöztél. Miért?

Árkosi gyökereimre külön büszke vagyok. Ezért is alapítottunk itt családot feleségemmel, Orsival a dédszülei házában. 2010-ben kötöttünk házasságot, és három lányunkat – Fannit, Flórát és Fruzsínát – egymás támogatását élvezve, szeretetben neveljük. 2023 óta portánkon működtetjük a *Víz-Csűr galériát*, ahol képzőművészeknek adunk helyet, alkotásaik bemutatására – ezáltal felhívva a figyelmet a csűrökre, azok megőrzésére. A kiállítások alkalmával lehetőséget teremtünk a közösségi életre is.

Háromgyermekes családapaként, a szakma iránti elhivatottság mellett hogyan tudsz időt szánni az egyházra? Mi az a többlet, ami motivál, és mit üzenél azoknak a kortársaidnak, akiknek „nincs idejük” az egyházra?

Az egyházra szánt idő számomra nem teher, hanem belső igény. Nem azon gondolkodom, hogy mások miért nincsenek jelen, hanem azon, hogy én miként tudok hitelesen megélni

valamit. Ha bennem rend van, és ez kifelé is látszik, akkor hiszem, hogy ez önmagában is üzenet a korosztályom felé. Az idő, amit az egyházra szánok, belülről fakad, és ebben óriási támogatást kapok a feleségemtől is. Így az a lelki erő, amit a közösségben és a hitben kapok, visszafordul a családomra, és segít a minden napokban is.

Üzenetem egyszerű: fedezzük fel újra, hogy a templom a miénk, lépünk be úgy, mintha a saját otthonunk lenne! És éljük meg az ottani szent pillanatokat úgy, ahogy a természetben is átéljük a szépséget – egyedül, családdal vagy közösségben!

Idén tavasszal a Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör felügyelőség gondnokává választottak. Melyek a terveid ebben az új tisztségben?

Megtisztelő az egyházkör bizalma. Felügyelőgondnokként az a szándékom, hogy munkámmal kezdeményező és szolgáló szerepet töltssek be – különös figyelemmel az épített örökség, a közösségi jelenlét és a felelősségvállalás területein. Bízom benne, hogy Erdő B. Vilmos korábbi felügyelőgondnok lelkes, szervező, buzdító és hiteles munkájának méltó utódja tudok lenni.

Különösen fontosnak tartom, hogy idén, a küldetés évében az összefogás és a közös cselekvés szellemében, a fentebb vázolt célok mentén, Isten áldásával tudjuk megerősíteni egyházunkat.

Gyakran használjuk egyházi életünkben ezt a szót: közösségépítés. Te is használod. Mit jelent ez számodra?

A közösségépítés elsődleges helye a vasárnapi istentisztelet, amely számomra több, mint heti rituálé. Ez olyan „menedék”, ahol békét és nyugalmat találok, és ezzel azt az üzenetet továbbítom mások számára, hogy jó itt nekem, jó itt lenni. S ha megérkeztünk, akkor – az istentiszteleteken való részvétel során – mélyebb kapcsolatot alakítható ki Istennel és a közösség tagjaival.

A közös éneklés, az imádkozás és az igehirdetés által megerősödhet hitünk, és új energiát meríthetünk a hétköznapiakhoz.

Hogyan látod egyházunk jelenét, jövőjét?

Közösségünk – és különösen a romániai magyarság – olyan időszakot él meg, amely számos kihívással jár. Nap mint nap tapasztaljuk, hogy egyházi életünk is folyamatos odafigyelést, védelmet és megerősítést igényel. A megtartó erőt ma is a közösségben látom: abban, ha számíthatunk egymásra, ha meg tudjuk szólítani egymást, meg tudjuk fogni egymás kezét és bevonni fiataljainkat, ha olyan tereket és alkalmakat teremtünk, ahol gyökereink megerősödhetnek, és merünk víziókat álmodni. Egyházunk ebben kulcsszerepet játszik.

Mert templomaink nemcsak istentiszteleti helyek, hanem lelki és identitásbeli otthonok, ahol gyermek és idősebb, hazatérő és itthon maradó is újra megtalálhatja önmagát.

Az egyház nem múltidéző forma, hanem jövőt hordozó közösség. Templomaink nemcsak falak és tetők – hanem lelki otthonok, ahol a múlt örökségéből jövőt kell formálnunk.

Ónöntés ijedtség gyógyítására

„Erőst a szívre szállt a jettség!”

NAGY LÁSZLÓ

*Menjen a kőbe
s a fába,
Minden fájdalomai.*

Gyermekkoromban sokszor hallottam, főként a szomszédasszonyoktól, hogy „erőst a szívre szállt a jettség”. Ha a gyermek nyugtalanul aludt, felsírt, nem tudott megnyugodni, akkor bizonyára rossz álma volt, valamitől megijedt. Azt is hallottam, hogy az ötödik szomszédunkban, a falu vége felé „Vaszi Julához vigyék el a gyermekeket, mert ő megurussolja (meggyógyítja), s meglátjátok, hogy többet nem sír a gyermek”.

Jula néni alacsony asszony volt, fiával, aki nem sokkal volt idősebb, mint én, együtt nőttünk fel. Sokszor jártam házuknál, sok gyermekcsínyben volt részünk, s Jula néni mindig szelíden fogadta a gyermekeket. Bújócskáztunk, amit mi hunyózásnak nevezünk, vagy pittyeztünk, vagy a kertekben csatangoltunk az első érő gyümölcsöket felkutatóvá. Bármennyire is bejáratos voltam gyermekként a családhoz, hosszú időnek kellett eltelnie, hogy egy kicsit bejáratos legyek a néprajz világába is, és megértsem, hogy hány értékes ember távozott közülünk, akik magukkal vitték „tudományukat”, amit felidézni ma már senki sem tud, vagy épp nagyon nehezen.

Így 2000 júliusában, amikor otthon voltam Homoródalmáson, gondoltam, felkeresem Jula nénit, s érdeklődöm az ónöntés felől, amivel gyermekeket és felnőtteket gyógyított ki az ijedtség szorongatásából. Épp nála volt egy másik, tőlünk nem messze lakó asszony, aki a dédunokáját szerette volna „meggyógyíttatni”. Amikor

megérkeztem, már túl voltak a gyógyítási folyamaton, így megtudtam, hogy a gyermek állandóan felsírt, görcsölt, nyugtalan volt, nem tudott aludni. Már nem emlékszem, hogy mi volt Jula néni megállapítása, hogy mitől ijedt meg a gyermek. Az asszony elmondta, hogy az unokájának is sokszor segített Jula néni, s az unokája ma már elismert tanár az egyik városban.

Vaszi Miklósné gyógymódját nemcsak a faluban vették igénybe, hanem Brassóból és Fogarásból is jöttek, nem beszélve a közeli falvakról és városokról, Székelyudvarhelyről. Jula néni elmondta, hogy egy alkalommal egy egyetemista lány ment hozzá, aki annyira stresszelte magát a vizsgák előtt, hogy állandóan rosszul volt. Miután Jula néni megurussolta, azután a lány mindig jól vizsgázott.

De lássuk, hogyan is gyógyított Vaszi Miklósné Péter Juliánna, aki 1921. január 28-án született Homoródalmáson, és aki az ónöntést nanyójától (nagyanyjától) Tódor Rebekától (1939-ben halt meg) látta és tanulta. Jula néni ekkor már özvegy volt.

Az ónöntéshez szükséges egy levesmeregető kanál, egy pléhtányér és természetesen óndarabkák. A megijedt gyermek vagy felnőtt személyesen nem kellett jelen legyen, csupán egy ruhadarabját kellett elvinni Jula nénihez, aki a pléhtányért, amiben hideg víz volt, rátette a pizsamára, ingre, és amikor a kanálban levő ónt folyékonyra melegítette, akkor azt beleöntötte a

hideg vízbe. Az ón különböző formákban hűlt ki a hideg vízben, amiből láthatóvá vált, hogy mitől ijedt meg a gyermek: kakas, tyúk, farkas, róka, szeg, virág, ember stb. Az ón egy része apró golyócskákban maradt. Amikor az ón kihűlt, befőttesüvegbe tette a következő műveletig.

A gyógyulás folyamatához hozzátartozott, hogy a betegnek három napig abban a ruhában kellett járnia, aludnia, amelyen az a pléhtányér volt, amikor az ónt öntötték. Ezt a műveletet a következő három hétben háromszor megismételték. Nem volt óntás pénteken és vasárnap. A pléhtányérban levő vízből hazavitte a betegnek, hogy abból igyék, és a fürdővízbe is tettek.

Az óntás elengedhetetlen és legfőbb része az imádság volt, amit Julia néni aközben mondott, amíg az ónt a tányérba öntötte. Úgy írtam le, ahogy hallottam:

Táteluse, fiuluse funtul bute
Menjen a kőbe s a fába,
Minden fájdalmai,
Boldogságos Szűz Mária dicsőséges szent
nevibe,
az Úr Jézus nagy kínszenvedésibe,
kérlek, hallgasd meg az én könyörgésemet
most és mindörökké. Ámen.

Ez év szeptemberében újból otthon voltam. Gondoltam, szétnézek az utcánkban, „leltárt” készítetek, hogy él-e még valaki a régiek közül, és hogy alakultak át a „bennvalók”, megvannak-e a régi ikonikus alma-, körte-, vadcserezsnye-, diófák,

amelyeken nagyon sokszor a mászást gyakoroltuk egy-egy finom gyümölcsért.

Találkoztam Julia néni fiával, Bélával, aki elmondta, hogy a felesége, Irma is megtanulta az óntást, és ma is gyakorolja. Felkerestem Vaszi Irmát (1965. május 30-án született), aki Darócról jött férjhez 1984-ben, és valóban, anyósához hasonlóan ónt gyógyításként azoknak, akik valamtől megijedtek vagy nyugtalanul alusznak.

A gyakorlat ugyanaz, de az állatok között már megjelentek a „dinoszauruszok, gyermekeknél kivált, azok, amik tüzet okádnak”, és a halottak is. Sok gyermek, unoka látja a halottakat, „akik így el vannak nyújtogatva”. (Mutatja.) Az imádság is változott, de az is lehet, hogy a ráolvasáskor egy-egy mondat vagy szó kimaradt vagy új. Ez az imádság most így hangzott el, és ez már hangfelvételen is visszahallgatható:

Tatelus, fiulus, sfântului bute,
Menjen kőbe s fába minden fájdalmi,
Kérlek, hallgasd meg az én könyörgésemet,
Az Atyának és Fiúnak, Szentlélek Istennek nevében Ámen.

(Természetesen versbe így én írtam le.) Ha az első óntásnak nincs hatása, akkor egy hónapon belül megismétlik.

„Olyan még nem volt, hogy ne használjon” – mondta csendesen Irma.

Amíg beszélgettünk, egyik szomszédasszony is bejött, hogy találkozzon velem. Elmondta, hogy fia a múlt év novemberében halt meg (egy évvel kisebb volt, mint én, együtt nőttünk fel), és fia halála után nem tudott aludni, álmában látta, amint „jött fel az utcán, mind a két keze tele volt”. Nem tudott megnyugodni. Miután Irma ónt öntött, azután soha nem látta álmában a fiát.

Talán e régi gyakorlat többet ér, mint a marokszámra beszédett gyógyszer, és elgondolkodtat bennünket arról, hogy a népi vallásosság e román kezdetű ráolvasása hogyan hagyományozódott az unitárius Homoródalmáson.

Idősek vasárnapja

MOLDOVÁN-SZEREDAI NOÉMI

Újkeletű világi ünnep épült be az egyházközségek életébe.

Öregek napja, idősek vasárnapja, szépkorúak ünnepe – csak néhány elnevezés, amely a néhány éve Erdélyben is nagy népszerűségnek örvendő eseményt jelzi, melyet hagyományosan október első vasárnapján tartunk.

A Magyarországon elterjedt ünnep és megemlékezés az elmúlt két évtizedben szinte minden unitárius gyülekezetben otthonra talált.

Egy újkeletű világi ünnep épült be az unitárius egyházközségeink életébe – árnyalatok eltérésekkel: a gyülekezetben és közösségben élő leg-

idősebb tagokat, a hetvenedik vagy nyolcvanadik életévüket betöltő férfiakat és asszonyokat ünneplik.

Sok helyen a polgármesteri hivatal is aktívan bekapcsolódik a tiszteletadás és köszöntés e fontos eseményébe.

Csekefalván a kétezres évek közepétől kezdtük megtartani ezt az alkalmat. Néhány évvel később a református gyülekezet is csatlakozott, és felváltva voltunk házigazdái a közös ünnepi istentiszteletnek és ebédnek.

Majd újra külön tartottuk, mígnem három éve a polgármester kezdeményezésére Szentábrahám község lelkészeivel megegyeztünk abban, hogy felváltva ünnepelünk a község egyházközségeiben. Így lehetőség nyílik nagyobb körben találkozni, egymásnak örvideni, beszélgetni, hálát adni a megért és megélt évekért.

Isten áldja gyülekezeteink legidősebb tagjait, az elmúlt évtizedekben hűségesen helytálló nemzedéket, amelynek élettapasztalata a fiatalabbak számára olyan értékeket hordoz, melyekre mindig figyelniük kell.

A 2024-ben készült fotón Szentábrahám község legidősebbjei, lelkészei és a polgármesteri hivatal vezetői láthatók | Fotó: Vajda Lehel Koppány

Kisorsoltuk a *Kalendárium* rejtvénypályázatának nyerteseit!

A 2025. évi *Unitárius Kalendárium* rejtvénypályázatára huszonnyolc kedves olvasónk küldte be, az űrlapot kitöltve, a helyes megfejtéseket. A nyár elillant, és íme, a sorsolás eredménye. A szerencsés nyertesek értékes ajándécsomagban részesültek:

- **Czakó Piroska** (Torockó)
- **Bódi Ildikó Gizella** (Székelyudvarhely)
- **Kertész István** (Dicsőszentmárton).

Köszönjük, hogy velünk játszottak, és bátorítunk mindenkit, hogy jövőre is olvassák a *Kalendáriumot*, küldjék be a rejtvények megfejtését!

Csak jó olvasóból lehet jó író

*Az irodalom művelése nem csupán a kiválasztottak privilégiuma, hanem mindannyiunk lehetősége, ha megvan a szükséges elhivatottságunk hozzá. Ezt igazolja **Vorzsák Milán** példája, aki főállásban a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégium angoltanára, egyáltalán nem mellékesen azonban immár háromkötetes szerző. Könyvei valamennyi korosztály érdeklődésére számot tarthatnak és okulására szolgálhatnak: történetük tudományos-fantasztikus, nyelvük pedig angol. A tanár úrral még a nyári vakáció utolsó napjaiban beszélgetett Koncz Attila rovatvezető, a Mathias Corvinus Collegium kolozsvári képzési központjának kutatótanára.*

Ha olyan embert kellene mondanom, aki ízig-vérig tanár, te lennél az egyik, akinek a neve rögtön eszembe jutna. Hogyan formálódott a hivatásod?

Kolozsváron születtem, és a Báthory István Elméleti Líceumban érettségiztem 1996-ban. Az egyetemen magyar–angol szakon végeztem, és rögtön utána tanítani kezdtem a kollégiumban, pontosabban az akkor még itt működő Bras-sai-líceumban. Két évvel később a mesterképzést is befejeztem, a János Zsigmond Unitárius Kollégiumnak pedig nyolc éve vagyok tanára.

Tulajdonképpen mindig tudtam, hogy ez az én utam, a hivatásom, amiben tökéletesen megtalálom magam. Semmi mást nem akartam, nem is képzeltem magamnak, valóra vált az álmom. Nagyon jók az idejárom diákok, hatékonyan lehet velük együtt dolgozni, sok ötletemet meg tudom valósítani.

Tényleg nehéz lenne azt állítani, hogy kizárólag a tanórai keretek között gondolkozol...

A szigorúan vett oktatáson, a nyelvvizsgára való felkészítésen kívül iskolaújságot készítünk, illetve színjátszó csoportot vezetek, utóbbinak épp mostanság lesz a negyedszázados évfordulója. Arra is volt példa, hogy vitakört tartottam, amikor erre felkértek. Kiadtunk aztán könyveket, irodalmi oldalt működtetünk az interneten. A szakmám nem arról szól csupán, hogy oktatok és visszakérdezek az anyagot, hanem igazi kaland: amit kieszelek, azt többnyire sikerül megvalósítanom, nem utolsósorban szuper diákjaim révén, akiknek a teherbírása és kíváncsisága egészen fantasztikus.

Úgy tűnik, hogy nálad szorosan összekapcsolódik a tanári hivatás és az irodalom iránti elkötelezettség.

Igen, mert hiszek abban, hogy a nyelv nem pusztán hétköznapi kommunikációs eszköz, hanem az irodalomra van „kitalálva”. Fontos

persze, hogy megértsük egymást, de legalább annyira feladatunk a lélek művelése általa. Nekem gyermekkorom óta életem része az irodalom, azóta szinte folyamatosan írogatok mindenfélét. Fontos, hogy tizenéves kortól fejlesszük ezt az igényt magunkban, mert különben begyepesedünk. Ma is látom, hogyan bontogatják szárnyaikat a diákjaink: először csak egy döcögős vers születik meg, aztán a következő gördülékenyebb lesz, a harmadik még jobb, és így tovább – egészen a publikálásig. Testet öltenek ezek a szövegek, mert a fiatalok leküzdik gátlásaikat, lenyesegetik a felesleges manírokat, feszesebbre fűzik a gondolatot és a formát egyaránt.

Azért kell az irodalmat olvasni és esetleg művelni, mert fejleszt a gondolkodásunkat. Manapság, amikor a közösségi oldalak villódzásában érezzük jól magunkat, ugrálunk egyik tartalomról a másikra, csak a betű az, amely lehetőséget ad az elmélyülésre: történet van, aminek a követése analitikus képességeket igényel, szereplőkkel találkozunk, akiknek az érzéseivel azonosulnunk kell, gyakorolnunk kell az empátiát, és így tovább. A megfigyelés aprólékosságát, a világ jobb megértését, az érzékelés és a befogadás képességét fejleszt a szövegekkel való foglalatosskódás.

A te esetedben igen korán elindult ez az önművelés...

Azt hiszem, talán tizenkét éves lehettem, amikor az első írásomat papírra vetettem. Az volt a címe, hogy *Vendégek a világúrból*, teleírtam vele ugyancsak tizenkét füzetlapot, amíg meg nem untam. Ahogy haladtam előre ugyanis a történettel, egyre inkább azt éreztem, hogy a sztorit másoktól koppintom, annak pedig nem láttam értelmét. Ugyanazzal a dilemmával küzdöttem, mint minden más pályakezdő író: arra a következtetésre jutottam, mások már mindent megírtak előttem. Aztán ismét erőt gyűjtöttem, újrakezdtam és fokozatosan kialakítottam a saját hangomat – nem utolsósorban annak köszönhetően, hogy szerelmes lettem egy lányba, akinek hála már 250 oldalig kitartott az ihlet. Miközben pedig elkészült a mű, az alkotófolyamat megmutatta nekem, hogyan írok, és hogyan ne. Ezután is sokat olvastam természetesen, mert meggyőződéssel vallom, hogy írás, főleg jó írás nélkül nem születhet.

Van, aki azt mondja, azért nem foglalkozik mások műveivel, mert nem akarja, hogy azok befolyásolják. De a témák száma véges, egyedül a feldolgozás módja, az egyéni érzések, élmények száma végtelen, tehát tudnom kell, mi az, ami tényleg kizárólag a sajátom, mert az olvasó érdeklődésére csak az tarthat számot, nem pedig a klisék. A saját hang ebből a kettőből: mások szövegeinek ismeretéből és saját megéléseim tudatosításából jön létre.

Azt nem kérdezem meg, hogy mitől lesz valaki jó író, de azt mindenképp szeretném, ha elmondanád, szerinted kiből lesz jó olvasó?

Manapság ez nagyon nehéz kérdés. Nem egyszerű jó olvasóvá válni, mert amikor muszájból olvasunk, például mert az iskolában kötelező, abból nem születik igazi, bensőséges élmény. Még akkor sem, ha egyébként tetszett a diáknak az a könyv. Az élvezet legalább felét szerintem az jelenti, ha magam választhatom ki, hogy mit veszek a kezembe. Ha pedig vagánynak találok azt a bizonyos könyvet, másoknak is el fogom mesélni az élményt, és így csinálunk egymásnak kedvet személyes érdeklődésünk bővítéséhez.

Ahhoz, hogy megtudjam, mi az, ami komolyan érdekel, jó alaposan szét kell nézni a világban. Sajnos, ez manapság legtöbbször az interneten történik, ami eleve ellene van az elmélyülésnek. A szülők dolga nagyon nem könnyű ebben az összefüggésben sem, bizony a nagyobbik fiamat nekem sem mindig sikerül meggyőzni, hogy a kötelezőkön túl is olvasson irodalmat.

Ami a saját könyveidet illeti, rögtön szembetűnik két fontos és talán meglepő sajátosságuk: a témaválasztás, ami a tudományos-fantasztik

kus irodalom vonulatához kapcsolja őket, illetve a használt nyelv, ami pedig nem a magyar, hanem az angol. Miért döntöttél így, és vajon összefügg-e egymással a két dolog?

Be kell vallanom, hogy nekem gyermekkori szerelmem a science fiction, a fantáziaregények birodalma, ezért erre lehetett számítani tőlem. Aki ismer, azt szerintem nem letem meg. Azt hiszem, hogy hiba lenne a műfajt csupán sajátos szubkultúrának tekinteni, mert nagyon mély és metaforikus, komoly irodalmi értékkel bíró alkotások is születtek ebben a tematikában. Van persze olyan szöveg, ami nem több összehordott dramaturgiai közhelyeknél, de olykor tényleg egész világok, teljes univerzumok bontakoznak ki előttünk az adott könyv olvastán.

A nyelvvel kapcsolatban pedig azért volt tulajdonképpen magától értetődő választás az angol, mert ezt is – mint szinte mindent – tanári fejjel döntöttem el: nem elég, hogy a fiatalokat érdekelje a téma, azt is szerettem volna, hogy tanuljanak belőle valamit, minél többet. Amikor egy diák elolvassa a könyveimet, még akkor is gazdagodhat általuk, ha a mondanivaló nem pont a szája íze szerint való: rengeteg új szó, kifejezés, frázis, fordulat és mondatszerkezet válik ismerőssé számára, miközben végigküzd magát a szövegen. Úgy is fogalmazhatnék, nem az ismeretlen nagyvilágnak, hanem elég jól körülhatárolt célközönségnek írok, a diákoknak – elsősorban a líceumba járó korosztálynak.

Milyen visszajelzéseket kaptál, kapsz tőlük?

Nagy öröm, amikor az olvasókkal találkozhatom. Ez persze azért is fontos, mert manapság nagyon nehéz a piacon helyet találni a könyveknek, főleg, amikor a szerző még nem számít befutottnak. Nekem is meg kellett küzdenem a kiadás és a terjesztés buktatóival, de igyekeztem kitartó lenni: elvittem a köteteket ide-oda, bemutattam a tanfelügyelőség keretei között, az angoltanárok módszertani körében vagy éppen a Kolozsvári Ünnepi Könyvhéten. Mind-egyik esemény nagy örömet szerzett nekem, jó visszhangot keltett. Az Ábel Kiadó és annak vezetője, Szikszai Attila igen sokat tett a sikerért. Az eladott példányszámok is elindultak szépen fölfelé.

Nagyon fontos volt számomra, amikor az egyik nagynevű kolozsvári román iskola, a Gheorghe Șincai-líceum angoltanárnője elhívott magához, hogy vegyek részt néhány óráján, sőt ő maga opcionális foglalkozást tartott belőle. Olyan jól sikerült ez a szakmai találkozás, hogy egy ideig szinte testvérkapcsolat működött a két iskola között.

Amúgy az első és legszigorúbb kritikusom a családom. Amikor a feleségem az egyik könyvet elolvasta, annyit mondott tömören: hát, ezen csak kétszer kacagtam. A testvérem már megengedőbb volt, és megnyugtató, hogy szerinte egész jó. A diákjaim dicsérő véleményét egészséges fenntartással kezelem, és azt sem veszem személyes sértésnek, ha valaki csak megveszi, de végül nem olvassa el az írástomat. Egy dolog azonban biztos: negatív visszajelzést senkitől sem kaptam.

Vannak-e már tervek a folytatásra?

Az első három könyvem trilógiát alkot, ezek története tehát lezárult. Amin mostanában gondolkodom, az egy novellafüzér, amelynek a darabjait a főszereplő személye kapcsolná össze. Egy kétszázéves, halhatatlan valakiről lenne szó bennük, aki egy csodás találmanynak köszönhetően az emberi történelem különböző korszakaiban bukkan fel. Megvan már az ötletek tíz-tizenegy részhez, de hogy végül pontosan mi lesz belőlük, az még a jövő titka.

Kik azok az unitáriusok? IV.

Az oktatás szintjei sajátos mintázatot mutatnak.

BÁLINT RÓBERT ZOLTÁN

Sorozatunk korábbi részeiben azt vizsgáltuk, hogy a népszámlálási adatok szerint milyen nemzetiségűek, hol élnek, és milyen korcsoportokhoz tartoznak az unitáriusok. Jelen fejezetben arra térünk ki, milyen iskolai végzettséggel rendelkeznek azok, akik unitárius vallásúnak vallották magukat a 2021-es népszámlálás során.

Az iskolai végzettség szerinti megoszlás fontos mutatója annak, hogy egy közösség mennyiben tud bekapcsolódni a társadalom gazdasági, kulturális és intézményi életébe.

A következő oldalon látható grafikon az unitárius népesség iskolai végzettség szerinti megoszlását mutatja 2021-ben, és minden végzettségi kategóriánál összehasonlítja azt a teljes romániai népesség arányaival. A kék oszlopok az unitáriusokat, a szürke oszlopok pedig az országos átlagot jelölik. Az adatok százalékos arányban jelennek meg, vagyis nem az abszolút számokat, hanem az adott közösségen belüli megoszlást mutatják. A grafikon lehetővé teszi annak összevetését, hogy az unitárius közösség oktatási szerkezete mennyiben hasonlít vagy tér el az országos trendektől. Mivel a népszámlálási adatok elvileg a teljes népesség adatait tartalmazzák, a kisebb eltérések is valósak, amelyek érdemes elgondolkozni.

A grafikonra tekintve szembeötlik, hogy az unitárius népesség:

- stabilan beágyazott a romániai oktatási szerkezetbe. Az unitáriusok körében az országos átlagon aluli az iskolai végzettség nélküliek aránya;
- az általános iskolai és szakiskolai-inasiskolai végzettséggel rendelkezők aránya magasabb, mint az országos átlag;
- a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya viszont alacsonyabb.

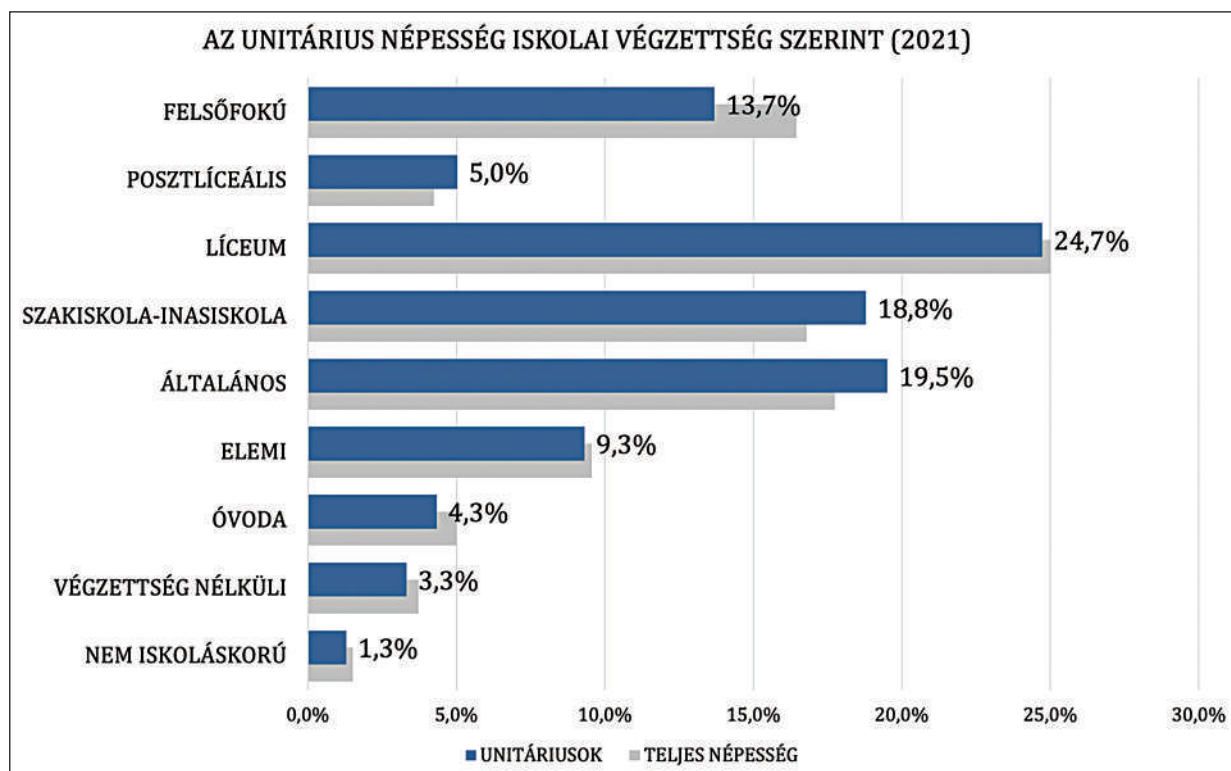
A Romániában élő és megszámlált unitárius népesség körében az oktatás szintjei sajátos mintázatot mutatnak, amely részben követi az általános országos trendeket, másrészt viszont eltéréseket is jelez. Az eltérések a tágabb kisebbségi helyzet keretében értelmezhetők.

Pozitívként állapítható meg, hogy az unitárius közösségben az országosnál alacsonyabb a végzettség nélkül maradók aránya (országos 3,7%, unitárius 3,3%), és az átlaghoz igazodik az elemi oktatásban részt vevőké (országos 9,6%, unitárius 9,3%). Az általános iskolát végzettek aránya (19,5%) az országos átlagnál (17,7%) magasabb.

Mindez arra utal, hogy a közösség tagjai számára fontos a formális oktatásba való belépés.

A szakiskolai képzettségben részesülők aránya (18,8%) jelentősen az országos átlag (17,7%) fölé ugrik, a posztliceális képzésben (5%) is valamivel többen vesznek részt, mint az országos népesség esetén (4,2%). Mindezek arra utalnak, hogy a közösség számára fontos a gyakorlati tudás megszerzése a munkaerőpiaci elhelyezkedés érdekében.

Ugyanakkor az adatok rávilágítanak néhány kihívásra. Bár az általános iskolát végzettek ará-

nya magasabb az országos átlagnál, a liceumot végzettek aránya (24,7%) már alulról közelíti az országos átlagot (25%), ami azt jelzi, hogy a tanulmányok gyakran megszakadnak a kötelező szakasz után. Figyelembe véve a szakiskolai képzésben részt vevők magas arányát, ez hagyományos munkaerőpiaci orientációt mutat, ám korlátozhatja az érvényesülést a gyorsan változó gazdasági környezetben. A legjelentősebb különbség a felsőfokú végzettség területén mutatkozik: az unitáriusok aránya (13,7%) majdnem három százalékponttal elmarad az országos átlagtól (16,4%).

Ez utóbbi különösen szembetűnő, ha arra gondolunk, hogy az unitárius vallásközösség történelmileg milyen nagy hangsúlyt fektetett az oktatásra és mekkora erőfeszítéseket tett ezért (ennek gyökerei visszanyúlnak az unitárius kolégiumok és az erdélyi protestáns iskolahálózat több évszázados múltjához). Mégis, a statisztikai adatok azt mutatják, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az országos átlagnál alacsonyabb.

Az eltérések magyarázata nagyrészt a közösség történeti és társadalmi sajátosságaiból fakad és szorosan kapcsolódik a kisebbségi lét jellemzőihez. (A többi magyar történelmi felekezethez

tartozók esetében is hasonló tendenciákat érhetünk tetten.) Az unitáriusok döntő többsége Erdély magyar nyelvű vidékein él (főként falusi és kisvárosi térségekben), ahol a helyi iskolahálózat, a kisebbségi oktatás intézményi lehetőségei és a munkaerőpiaci szerkezet jelentős hatással van az iskolai végzettségi szintek alakulására. A felsőoktatásban való alacsonyabb részvétel például összefügghet azzal, hogy a családok anyagi erőforrásai gyakran csökkentik a mobilitást, sok fiatal a középfokú tanulmányok után gyorsan a munkaerőpiacra lép, így kevesebben vállalják a távolabbi felsőoktatási tanulmányokat. Ugyanakkor nem szabad megfeledkeznünk az elvándorlás következményeiről sem, mely jelentősen befolyásolja ezeket az arányokat, hisz a tehetősebbek (és iskolázottabbak) mindig sikeresebbek a kivándorlásban.

Összegezve, az adatok kettős képet mutatnak: egyrészt stabil beágyazottságot a romániai oktatási szerkezetbe, másrészt bizonyos lemaradást a felsőfokú végzettség területén. A közösség inkább a középfokú és szakképző irányokat erősíti. Ez a minta a közösség társadalmi súlyát rövid távon nem gyengíti, de hosszabb távon szűkítheti a kulturális és intézményi megújulás lehetőségeit.

Október a reformáció hónapja is

RÁCZ NORBERT ZSOLT

Ma talán elsősorban a megtisztulás szándéka a legfontosabb.

E hónap utolsó napján szegezte ki 1517-ben a wittenbergi vártemplom kapujára Luther Márton híres vitatételeit, miáltal mozgásba lendítette azt a folyamatot, ami a nyugati kereszténység radikális megváltozásához vezetett. Ennek az eseménysorozatnak egyik kései gyümölcse a mi felekezetünk is, amely az 1560-as évek második felétől, elsősorban Dávid Ferenc munkásságának nyomán kezdett intézményesülni Erdélyben. Illő tehát, ha e hónapban megemlékezünk az *Unitárius Közlöny* hasábjain is e fontos eseményről, bízva abban, hogy a mi közösségeinkben is újra felismerjük a reformáció fontosságát, és visszaemlünk e szép ünnepet a kiemelten fontos napok sorába.

A reformációról sokan sokat írtak, hatalmas monográfiák születtek, amelyek annak minden részletét górcső alá vették. Itt nem lehet célunk ezeket az információkat mind újra elismételni. Elégedjünk meg csupán néhány észrevétellel, majd foglalkozzunk egy kicsit azzal, hogy mit mondhat számunkra a reformáció ünnepe, illetve a gyökereinél álló esemény.

Luther színre lépése előtt sokan próbálkoztak már az egyház megújításával, pontosabban annak visszaállításával eredeti, „tisztán bibliai” állapotába. Úgy tűnik, hogy esetükben még nem érett meg a változás gyümölcse. Az évszázadok során rendre elhallgattatták azokat, akik szavukat emelték a regnáló renddel szemben. Közülük talán a cseh Husz János és az angol John

Wycliffe a legismertebbek. Mindkettőjüknek szörnyű véget készített elő a sors. Esetükben nem az általuk vallott tanok tisztasága, nem is hiányos karizmájuk okozta a mozgalmuk bukását, hanem elsősorban az, hogy a társadalom nem állt még készen arra, hogy követelje a változást. A feszültség nem volt elég erős, az elégedetlenség nem volt elég elterjedt, a körülmények nem érettek meg ahhoz, hogy radikális és hosszán tartó változást okozzanak.

A lutheri mozgalom abban más, hogy ez esetben a társadalom immár készen állt a változásra.

Róma mértéktelen és féktelen költekezése, a magas rangú egyházi emberek erkölcstelensége köztudott volt. Csak hab volt a tortán a bűnbocsátó cédulák árusítása, de talán még ez sem lett volna elég. Hozzá kell még tenni a mindenki számára olcsón könyveket elérhetővé tévő nyomdagép feltalálását és az általa okozott kulturális változásokat, no meg a német öntudat megerősödését és egyre nyitabb szembenállását az Alpokon túli egyházfőkkel.

A vallási, erkölcsi elégedetlenség, a német büszkeség megerősödése kiegészült a könyvnyomtatás elősegítette kulturális paradigmaváltással, ami immár lehetővé tette, hogy Luther ne végezze a máglyán úgy, mint változtatást akaró elődjei. Ám a jó körülmények mit sem értek volna, ha nincs egy ember – Luther –, aki az események élére álljon, és vezére legyen a folyamatnak. Az ő bátorsága és eszessége, karizmája és jelleme tette lehetővé, hogy a sokféle energia fókuszpontra leljen.

Az egyház visszaállítását megcélzó mozgalmat igen hamar reformációnak nevezték, ami visszaalakítást jelent. A cél a bibliai tisztaság és egyszerűség megkeresése volt és mindannak az elhagyása, ami a későbbiek során tapadt rá a

tanra és annak megnyilvánulásaira, a szertartásokra. A másik elfogadott név – a protestáns és származékai – az 1529-es speyeri birodalmi gyűlésen megfogalmazott tiltakozásból ered.

Luther fellépése futótűzként terjedt nemcsak a német városokban, hanem egész Európában. Jóformán az ő tevékenységével párhuzamosan, Svájcban egy másik nagy gondolkodó, Zwingli Ulrich is szakított a nyugati egyház bevett formáival, és a visszaállítás, a reformáció útjára lépett. A két vezéregyéniség az úrvacsoratanban nem tudott megegyezni, így a mozgalom visszafordíthatatlanul kettészakadt. A lutheri és a helvét reformáció párhuzamosan haladó tanok voltak. Az utóbbinak rendszert később Kálvin János adott, aki nagy precizitással rendszerezte a keresztény tanokat, a maga monumentális *Institúciójában*.

De a változások itt nem álltak meg. A két nagy, intézményesülő ág mellett számos más, bizonyos esetekben kimondottan meghökkentő tan is felszínre került. E korban jelentek meg az anabaptisták, azaz újrakeresztelkedők, akik úgy vélték, hogy vissza kell állítani a Bibliában is szereplő felnőttkeresztség intézményét. Az ő esetükben e gyakorlat a kegyes élet fontosságának a kiemelésével kapcsolódott össze. Közösségeik Európa-szerte megjelentek, de a katolikusok és a protestánsok egyaránt üldözték őket. Szintén e korszakban jelentek meg a szombatizmus különböző fajtái, amelyek az ószövetségi törvényhez való visszatérést hirdették valamilyen szinten, illetve a spanyol orvos, Szervét Mihály munkásságában mutatkozott először az antitrinitárius, vagyis a szentháromság-tagadó irányzat. De léteztek spiritualisták, ateisták, dualisták, nontrinitáriusok, triteisták, és ember legyen a talpán, aki képes lenne felsorolni mindazokat, akik nézeteiket nyilvánossá tették.

Végül a reformáció századának lezárását fémjelző 1648-as vesztfáliai béke nemcsak a modern Európa külpolitikai elveit szabta meg, hanem véget vetett a vallásháború első és egyben legvéresebb szakaszának is. A protestáns felekezetek konszolidálódtak egy-egy hitvallás körül, a katolikusok meghozták a számukra fontosnak tűnő óvintézkedéseket, és az öreg kontinens újra csendesebbé vált. Az eredmény: három új egyház; az anyanyelvek fontosságát hangsúlyozó, megerősödő nemzeti öntudat; önállósodó,

elsősorban német államok és több millió halott.

Ma talán elsősorban a megtisztulás szándéka a legfontosabb. Korunk mindennek elmondható, csak tisztának, erős alapokon állónak nem. Ellenkezőleg, a ma emberének alaptapasztalata a bizonytalanság, a relativizmus, a folytonosan változó valóság. Ilyen időben elengedhetetlen elgondolkozni azon, hogy mi az az alap, amelyre a minden szempontból jó és helyes emberi élet

Adolf von Donndorf: *Luther* (Drezda, 1885)

felépíthető, és mit kellene tenni annak érdekében, hogy azt elérjük. Korunk nagyban hasonlít Luther korszakára. A digitális forradalom megfelel a nyomdagép feltalálásának, az öntudat és szabadság iránti vágy igen fokozott, az erkölcselenség pedig szembetűnő. Kérdés, hogy lesz-e olyan ember, aki Lutherként kiálljon az ellenséges hatalmasokkal szemben és kimondja a híres mondatot: „Itt állok, másként nem tehetek!” Adj a Fennvaló, hogy legyen!

Emlékezés a Nyikó menti árvízre

*Mindenkori és
végső menedékünk a jóisten.*

ID. SZOMBATFALVI JÓZSEF

„S mikor völgyünkre tört az áradat s már hegy se volt, mely mentő csúccsal intsen, egyetlenegy kőszikla megmaradt, egyetlen tornyos sziklaszál: az Isten.”

A sokféle áradat és veszély közepette, mely körülvesz és fenyeget minket, Áprily Lajos kevés szóval, biztos tollal és biztos szívvel mutat rá az egyetlen menedékre. Ezt éreztük húsz évvel ezelőtt is, és ez él lelkünkben és tudatunkban ma is. Mindenkori és végső menedékünk a jóisten.

Húsz évvel ezelőtt jelent meg az újsághír: „2005 adventjében a Székelykeresztúri Unitárius Egyházkör esperese köszönetet mondott mindenért mindenkinek. Mély szavakkal, biblikus üzenettel mondta el, hogy semmi sem a miénk, mindent megemészt a rozsda és a moly... vagy elvisz az árvíz. Ami a miénk lehet, az nem más, mint a becsületet, részvétet, jó szándékot, szeretetet és az Istenben való hitet hordozó lelkünk.”

Azon a keddi délutánon kint dolgoztam a kertben. Látni nem láttam sokat a fáktól, épületektől, de feltűnt, hogy két órán át folyamatos morajlás, dörgés hallatszott a Felső-Nyikó, a Rez felől. El is mondtam akkor, hogy ez a megszokott nagyidőktől eltérő. Az estét a Küküllő-hídon töltöttem. Farcád felől is jött a nagy víz, a Nyikóról is. Látuk, hogy fákat hoz, gerendákat, aztán tíz óra körül tetőzött, nem nőtt tovább. Én telefonon értesültem arról, hogy baj van a Nyikó mentén.

Másnap reggel hatkor indultam arrafelé. Már itt, a rugonfalvi vasúti átjárónál szörnyű volt a látvány, és ahogy mentem, Rugonfalva végében törmelékek, ágak... Amikor megérkeztem Siménfalvára, nem hittem a szememnek. Nem akartam elhinni, hogy akkora víz volt, mint ahogy látom. Akkor már keresték az eltűnt kislányt.

Utána Kadácsba, Kobátfalvára mentem. Elmondták az emberek, hogy hányan haltak meg. Mindenki elkéservedve nézte, én is, a szörnyű pusztítást. Láttam, hogy az alsóházakban, ahol az emberek az élelmet tartották, semmi nem maradt. Hazajöttem, konzervet, vizet vásároltam, és azzal mentem vissza déltáját a falvakba. Találkoztam Szabó Lászlókkal. Tulajdonképpen az igazi szervezést Szabó Laci indította, végezte az ifjúsági csapattal.

A fiatalok, úgymond, hadrendbe álltak a segítségre. Székelykeresztúrról is egyre többen mentek ki a falvakba élelemmel, vízzel. Estére már autóval érkeztek a szállítmányok, hiszen a rádión keresztül híre ment az árvíznek, és mozdultak az emberek. Magánemberek, vállalkozók, kis cégek jelentkeztek először, szervezeti részről pedig a Gyulafehérvári Caritas látta el a vidéket gyorssegéllyel, utána a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, majd a Magyar Máltai Szeretetszolgálat. Ők már nagy gyakorlattal rendelkeznek, hozták mindazt, amire szükség volt. Másnap reggeltől Szabó Laci is szervezetterven vette át, raktározta és osztotta a szállítmányokat. Az elkövetkező hetekben folyamatosan jöttek gépekkel segíteni az emberek. A lelkészek is megszervezték az önkéntes munkát a gyülekezetekben úgy, hogy hétvégén már hetven-nyolcvan ember dolgozott a falvakban. Jöttek a mi lelkészeink is dolgozni: takarítani, iszapot hordani.

Én akkor még egyáltalán nem gondoltam át, hogy mennyi ideig és hogyan kell nekem részt vennem a segélyező és újjáépítő munkában. Huszonhárom évet voltam a Nyikó mentén lelkész, ismertem az embereket, és az egyházkör espereseként eszembe sem jutott, hogy kivonuljak a munkából.

Amikor Magyarországról is több jelzést kaptunk, hogy gyűjtést szerveznek, megkértek, hogy az esperesi hivatal bankszámláját és pecsétjét bocsássam az adományozók rendelkezésére. Mi lettünk a fogadó hivatal, és ez az adományok nagyon pontos követését hozta magával.

Nagyon sok átutalás történt cégek részéről, Magyarországról, egyházközségekből, Amerikából, a székelykeresztúri egyházközség concordi testvérgyülekezetéből is. Pénzadományok érkeztek, s ezt vásárlási utalvány formájában juttattuk el a kárvallottakhoz. A pontos könyvelésnek, adományvezetésnek nagy hasznát vettük. Bármekkora munkával is járt, ezt nagyon fontosnak tartottuk. Megnyugtató volt olyan szempontból is, hogy az adományozók kérdéseire mindig pontos válaszokat tudtunk adni. Aztán megjött az ősz, és nekem sokszor eszembe jutott, hogy közeledik a hosszú tél, és jó lenne szervezni valamit az embereknek, hogy felejtsék a megélt traumákat. Javasoltam a lelkészeknek, hogy az árvízkárosult embereket bevonva szervezzék meg a téli ünnepeket. Ezt szolgálta a novemberben megtartott kobátfalvi ünnepség is, ahova meghívtuk a házépítések támogatóit, az adományozókat. Ezen részt vett Szabó Árpád püspök úr is. Itt Szabó László beszámolt arról, miképpen zajlott a helyreállítás, és köszönetet mondtunk a támogatóknak. Erre az alkalomra hívtam meg Magyarországról Kátai Zoltán énekmondót, akinek Kobátfalván kívül Keresztúron, Szombatfalván és Korondon is volt műsora. Az emberek szép számban elmentek ezekre az előadásokra. Számomra a legdöbbenetesebb a négyéves kislány halála volt. Pár héttel az árvíz előtt itt volt az udvarunkon, a székelykeresztúri templom udvarán, beszélgettünk vele. Aztán nem tudtuk elhinni, hogy ez megtörtént. És ma sem tudjuk felejtani. Az árvíz előtt a hódmezővásárhelyi polgármesteri hivatal küldöttsége éppen a Nyikó mentén járt. Tiszteletbeli polgár címetek adtak át Csehétfalván, Kadácsban. Amikor meghallották, mi történt, az elsők között tértek vissza. Pénzbeli adományt hoztak, később gabonát. Nagyon jól esett, hogy nemcsak az ünnepeken vagyunk együtt, hanem a tragédiában is.

Szép volt, hogy karácsony közeledtével néhányan telefonáltak, és megköszönték a munkánkat. Kaptunk két levelet Kobátfalváról, amelyekben szintén megköszönték a hozzáállásunkat. A kobátfalvi Szász Gábor bácsi, akivel minden

nap találkoztam, egyszer megjegyezte: „Nem nyughat, ugye, esperes úr. Nem nyughat.” Az ilyen helyzetekben erre figyel az ember, de nem várja, hogy tömegesen megköszönjék a munkáját azok, akikért dolgozik. Az emberi gyarlóságokat – amivel találkoztunk –, szégyelljük azokat, akik elkövették akár szóban, akár cselekedetben, mi azt elfelejtettük.

Kedves élményem az is, hogy két budapesti fiú Kobátfalván dolgozott egy hétig. Ma is itt vannak: Abonyi György és Markelle Krisztián. Hazamenvén levelet írtak, amelyben sok minden benne volt. Úgy is mondhatnám, hogy látélet volt a faluról. Kiderült a levélből, mennyire ráéreztek a székely ember lelkületére. Azt is megjegyezték, hogy a Nyikó menti emberek bíznak Szabó Laciban és Szombatfalvi esperesben. Ez azért esett jól, mert az emberektől hallották, és ez jelezte vissza számunkra azt, hogy azok, akikért dolgozunk, értékelik a munkánkat. Idézet a levelükből: „Reméljük valami kevés hasznót tényleg hajtottunk, ha mással nem is, az esti beszélgetésekkel. [...] Nagy élmény volt megismerni Kobátfalvát, az embereket, beszélgetni velük, látni, hogy Szabó Laci milyen óriási erővel tud segíteni a bajbajutottaknak! Nem tudom nem elárulni, hogy csak az Ön és Laci segítsége az, amit a falu egyöntetűen elismer. Megrázó volt, hogy az árvíz mennyire megviselte az embereket, mennyire kifordította viselkedésüket. Sokszor tapasztaltuk, hogy valaki elhallgat, majd percekig csak bámul maga elé. Nehéz elképzelni, min mehetett keresztül.”

Befejezésül esetlen szavaim, gondolataim helyett Márai Sándort hívom segítségül: „Végül is, tudnod kell, mi volt dolgod a földön. [...] egyetlen dolgod, létezésed egyetlen értelme a földön, hogy megismerjed az emberi és a világi dolgok igaz természetét, az emberi és világi tünemények összetartozását, s méltányosan viselkedj akkor is, ha embertársaid méltatlanul viselkednek. Ez volt a dolgod a földön; nem több.”

A Gondviselés Segélyszervezet idén augusztusban a 2005. augusztus 23-án a Nyikó mentén emberemlékezet óta nem látott árvíz pusztítására emlékezett. A kobátfalvi unitárius templomban felidézték a tragikus eseményt, a példás összefogást, a segélyezést, köszönetet nyilvánítottak minden akkori segítségért, majd megkoszorúzták a falu központjában állított emlékkopjafát.

A kimondhatatlan ajándék

DIMÉNY CSILLA JÚLIA

Az új emlékszalagok bizonyítják, hogy részesei voltunk ennek a csodás eseménynek.

Verőfényes augusztusi szombat reggelen érkeztek a nőszövetségek képviselői, ünnepi meghívottak a székelyszentmihályi unitárius templomhoz, a székely kapu elé. A bejáratnál mintegy negyvenöt zászló szalagjait lobogtatta a szél a zászlóanyák kezében. Gitárkíséret mellett csendült fel az unitárius ifjúsági induló: „Letűnt az éj, köszönt a nap, miénk az élet, dalra hát!” Az új emlékszalagok bizonyítják, hogy részesei voltunk ennek a csodás eseménynek. Az ünnepi istentisztelet szolgálatvégzője Sipos Mónika Rebeka lelkész volt, aki Pál apostol Timóteushoz írott második levelének 1,5–7 verse alapján szólt a lélek–jelen–lét fontosságáról, arról a belső erőről, amely a nők mindennapjait, családjaink életét és közösségeink megtartó erejét táplálja. Csáki Levente esperes, Tófalvi Tamás helyi lelkész, a Magyarországi Nőszövetségek nevében Bartha Mária Zsuzsánna kocsordi lelkész, az

RMDSZ Nőszervezete részéről Lőrincz Csilla alelnök szólt az egybegyűltökhöz. A vándorabrosz új gazdára talált: Tarcsafalvi Judit helyi nőszövetségi elnök vette át összetartozásunk ékes jelképét.

Négy új zászló – Erdőszentgyörgy, Csekefalva, Nyomát és Rava zászlója – és az alatta felsorakozó asszonyok Csáki Levente esperes áldásában részesültek. A szünetben Lukács Mária választmányi tagunk által a résztvevőknek alkalmuk nyílt – emlékkönyvjelzők megvásárlásával – támogatni a lókodi idősök otthonát. A délutáni programrészben Tina Huesing, a Nemzetközi Nőszervezet elnökének videóüzenetét tekinthetjük meg. A közgyűlésen elhangzott elnöki és pénztári jelentésekből kitűnt az elmúlt évi tevékenységek sokszínűsége: az asszonyok segítettek a szervezésben a legtöbb, immár hagyományosnak számító egyházközségi eseményen, mint a farsang, a hite erősítő imahét, húsvét, női világimanap, nőnap, nemzeti ünnep, anyák napja, gyermeknap, nyári táborok, idősök vásárnapja, adventi tevékenységek, karácsonyi csomagok készítése stb. Részt vettek a szejkei és a dévai zarándoklaton, a vallásszabadság ünnepén Tordán, két, *A lelki jóllét neked is jár!* című nőszövetségi mentálhigiénés képzésen Sepsi-szentgyörgyön és Székelyudvarhelyen.

A kovásznai leányegyházközség sikertörténetét Péterfi Zita Ágnes sepsiszentgyörgyi lelkész ismertette. Az alsóboldogfalvi templom javításáról Vida Rozália lelkész, UNOSZ-alelnök számolt be, kérve a jelenlévők támogatását. A konferencia jövő évi helyszínének meghatározása fontos mozzanata volt az eseménynek. A marosi egyházköri Magyarsáros vállalta a 2026-os UNOSZ-konferencia és közgyűlés házigazdái szerepét. Itt is köszönjük szépen felajánlásukat! Az ünnepet a *Jöjj, énekelj velem* című ének, valamint a himnuszok zárták.

Köszönjük házigazdáinknak, a Magyar Unitárius Egyháznak! Isten gazdag áldása töltse el mindannyiunk életét, hogy még sok éven át adhassunk egymásnak értékeinkből, időnkéből és jelenlétünkéből!

Két fiataalt köszöntünk a teológián!

*Az elsőéves hallgatókat, a nyárádszentlászlói **Kelemen Kálmánt** és a székelykeresztúri **Kibédi Hunort** Széles László rovatvezető, teológiai hallgató kérdezte.*

Milyen lelki út vezetett a teológiai tanulmányok irányába?

K. K. A lelki szabadság keresése érdekében indultam el a teológiai tanulmányok irányába.

K. H. Eddigi életem összes történései erre terelték utamat, a vasárnapi iskola tevékenységei, az egyletes élet gyermekkorom óta közel tartott az egyházhoz. Eközben képességeim és törekvéseim is úgy fejlődtek, hogy felelősséget érzek abban, hogy az Urat és az embereket szolgáljam.

A papi hivatás gondolata mindig érzékenyen lelkemben volt, ehhez fejlődni kellett értelemben, lélekben, világlátásban, hogy úgy vezethessem magam útját, mint ahogyan mindenben tervezem: amire elszánom magam azt őszinte alázatossággal, azt odaadó szeretettel végzem.

Van-e olyan bibliai történet vagy rész, amely különösen közel áll hozzád?

K. K. „Hiábavalóságok hiábavalósága, minden hiábavalóság!” – jelenik meg a Prédikátor könyvében, azonban az eredeti héber „Hevel” (gőz, pára, füst) kifejezéssel találóbbnak tartom: „Füst, füst, minden füst.” Azért áll közel hozzám ez a rész, mert röviden és egyszerűen összefoglalja az élet mulékonyosságát, és felhívja a figyelmet, hogy addig élvezzük, amíg tart.

K. H. Amikor Dávid király bűnt követ el, Isten Nátán prófétát küldi hozzá, és ahogyan szembebesíti bűnével, fényt derít arra az emberi jellemzőre, hogy saját bűneinket hogyan viszonyítjuk mások bűneihez. Az emberek között járva rendszerint megfigyelem ezt az egyébként automatikus viselkedést, amelyre min-

denki úgy hajlamos, hogy fel sem tűnik neki. Én is csak szembesítések során voltam képes észrevenni magamon, és azóta igyekszem tudatosítani és másképp látni magam és mások cselekedeteit.

Ki az a híres unitárius, akire példaképként tekintesz?

K. K. Dávid Ferenc, mert soha meg nem állt, mindig a helyesebb és bölcsőbb utakat kereste, nem félt új nézeteket feszegetni és bennük elmerülni.

K. H. Gellérd Imre lelkész, akit ártatlanul meghurcoltak az akkori rendszer politikája miatt. A folyamatos lelki és fizikai terror ellenére is egyházunk érdekében dolgozott. Amikor kiszabadult a börtönből és Homoródszentmártonba kihelyezték, első napján így fogalmazott naplójában: „Istenem add, hogy lehessek hajtómű, hol kell, és lehessek fék, ahol szükséges! Lehessek lendület a lendülni nem tudók számára és okos megállás a megállni nem tudóknak.”

Ha hozzám sem lenne valamikor kegyes az élet, és embert próbáló kihívások elé állítana, remélem és hiszem, hogy Isten erejével hitem ereje nem lankadna, s céljaim világosan megmaradnának szemem előtt.

Milyennek képzeled el az ideális lelkészt?

K. K. Szerintem szabad lelkű, elfogadja a világ gondjait és nem menekül előle, a problémákat pedig szeretettel és bölcsességgel próbálja megoldani.

K. H. Az, aki megmozgatja szavaival a hívek szívét, hűséges Istenhez, önmagához, hiteles,

példát mutat a gyülekezetnek és embertársainak. Úgy képviseli az unitárius egyházat életében és munkájában, hogy annak alázatos, szeretetteli, befogadó arcát láthatóvá tegye bárkinek. Mindig törekszik arra, hogy fejlessze magát, miközben tudását átadni igyekszik, hogy az embereket szeretetre és elfogadásra buzdítsa.

Hogyan fogalmaznád meg röviden az unitárius hit lényegét valakinek, aki sosem hallott róla?

K. K. Isten egy, a mindenség. Isten a gondviselő atyánk, aki életünk útján végig kísér. Ha Isten törvényei és lelkiismeretünk útmutatása szerint élünk, jutalmunk a nyugodt szív, közöttünk a békesség és az örök élet öröme.

K. H. Egyetlen, örök és szerető Istent tisztelünk és szeretünk. Jézus ember volt, Isten legnagyobb prófétája, akit tanítómesterünknek tartunk, tanításainak követése életünk alapja, akárcsak a szeretet gyakorlása, amelyre szintén ő tanított.

Hogyan látod egyházunk jövőjét, és ennek építésében te milyen szerepet vállalnál?

K. K. Minden bizonnyal csökkenni fog a hívek száma, ez egy természetes folyamat, amittől nem kell megijedni, tudatában kell lenni, ismerni kell és az ebben rejlő lehetőségekkel

együttműködni. Egyházunk jövője a fiatalságban rejlik, úgy gondolom, hogy ebben a folyamatban az én szerepem teológus hallgatóként hidat képezni a nemzedékek között.

K. H. Isten törvényei és Jézus tanításai örökkévalóak és örök érvényűek, ezért a vallásra és Istenre mindig szüksége lesz az embernek, ugyanakkor a fejlődő társadalom olyan változásokat hordoz magával, amihez képesnek kell lennünk alkalmazkodni. Ehhez szükséges értenünk a mai embert, és azt, ami őt körülveszi, hogy megtudjuk, miként lehet és érdemes vele kommunikálni, megszólítani.

Személyesen törekszem minél jobban felfedezni és megismerni az embereket, hogy segíthessem az egyházat abban, hogy a jövőben is tudja, hogyan kell az emberekhez szólni.

Melyik a kedvenc éneked az énekeskönyvből?

K. K. A Megpihenni, megnyugodni... kezdetű. Magában foglalja Isten szerepét életünkben, hisz a legvérengzőbb csaták közben is a katonának szüksége van arra, hogy elvonuljanak, önmagukba forduljanak és megpihenjenek.

K. H. A magyar himnusz, ünnepekkor, amikor orgonakísérettel énekeli a gyülekezet – mindig elkönnyezem magam a gyönyörűségtől.

Kibédi Hunor

Kelemen Kálmán

Egyházunk hírei

Kriza örökségétől a bográcsok gőzéig – unitárius találkozás a Tordai-hasadéknál

A Tordai-hasadék mészkői bejárata augusztus 9-én meghitt helyszínt biztosított a XI. unitárius találkozásnak, melyet Dimény József, az Alsófelsőlentmihályi Unitárius Egyházközség lelké-

Fotók: Barabási Örs

sze Mt 7,12 üzenetére épített egyházi beszéde nyitott meg. Marosán Csaba színművész előadása Kriza János halálának 150. évfordulója alkalmából meghirdetett emlékévi része volt. A Szentmihályi Vegyes Dalkör fellépése és Kovács Sándor előadása után a *Hiszek az Unitárius Egyház hivatásában* című kerekasztal-beszélgetésen Kovács István püspök és Vagyas Attila lelkész osztották meg gondolataikat. A hagyományos bográcsfőző verseny és gyerekprogramok után a nap közös nótázással zárult, melyet Vigh Levente előadóművész vezetett.

Kriza János emléke él: Torockón szobrot állítottak a népdalgyűjtő püspöknek

Egyházunk augusztus 17-én Torockón tiszteltgette a néprajzkutató és egyházszerző emléke előtt. Az ünnepség az unitárius templomban Kovács István püspök áhítatával kezdődött, majd a házigazda Csécs Márton lelkész, esperes rámutatott: Kriza püspökként kötelezővé tette az „unitárius” kifejezés használatát, bevezette a magyar nyelvet az egyházi adminisztrációba, ösztönözte a régiségek és értékek megőrzését, és személyesen felügyelte a torockói, tordai, kolozsvári és székelykeresztúri iskolák működését. Deák-Székely Szilárd polgármester köszön-

tője után Kelemen Hunor, az RMDSZ elnöke szólalt fel. Németh Zsolt, a magyar Országgyűlés Külügyi Bizottságának elnöke – aki maga is Kriza-leszármazott – beszédében először a püspök édesapját, az idősebb Kriza Jánost idézte fel, majd hangsúlyozta, hogy Kriza példája azt üzeni, hogy a megpróbáltatásokból is születhet áldás. Kovács István püspök zárszóként rámutatott: a Magyar Unitárius Egyházban 2025 egyszerre a Kriza-emlékévi és a küldetés éve – s ez a gondviselés jelképes üzenete. A templomi program a torockói és torockószentgyörgyi gyermekek *Álomlátó fiú* című előadásával ért véget. A helyi rezesbanda felvezetője után került sor az alkotó Túri Tibor jelenlétében a Kriza-mellszobor leleplezésére.

Konferencia Kriza János emlékére Kolozsváron

A Kriza János-emlékévi kiemelt eseményeként augusztus 18–19-én tudományos konferenciát tartottak Kolozsváron, a Vallásszabadság Házában. Az esemény központi üzenete: a 19. századi tudós és püspök öröksége ma is élő és inspiráló forrás az egyház és a szélesebb közösség számára is. A konferencia előadásai új megvilágításba helyezték Kriza gyűjtőmunkáját, teológiai nézeteit és közösségformáló szerepét.

A rendezvény a Kriza szülőfalujából érkezett Fekete Levente lelkész áhítatával vette kezdetét. Elsőként Jakab Albert Zsolt, a Kriza János Néprajzi Társaság elnöke köszöntötte a résztvevőket. Németh Zsolt Kriza-leszármazottként köszönetet mondott az emlékévi megvalósulásáért,

amelynek állomásai között Székelykeresztúr és Torockó is szerepelt. Kovács István püspök hangsúlyozta: nem piedesztálra akarjuk állítani Kriza Jánost, hanem a jelenbe kívánjuk beemelni alakját, hogy öröksége ma is megszólítson. Marosán Csaba színművész *Kriza150 – Felolvasó-színház* címmel hozta közel a 19. századi püspök életét és örökségét. Szabó Előd székelykeresztúri lelkész, Kriza-leszármazott előadásában arra mutatott rá, hogy a történelem akkor válik izgalmassá, ha élő erőforrásként tudjuk megélni. A hétfői program végén a résztvevők a Házsongárdi temetőben Péterfi Ágnes sepsiszentgyörgyi lelkész imája után megkoszorúzták Kriza János sírját.

Kedden Szakál Anna, az ELTE HTK Néprajztudományi Intézet tudományos munkatársa Kriza gyűjtőhálózatának jelentőségét és a hozzá kapcsolódó kutatásokat mutatta be. Olosz Katalin néprajzkutató Kriza pesti folklórhagyatékának sorsát elemezte, különös tekintettel arra, hogyan került a gyűjtemény több neves tudós – köztük Gyulai Pál, Arany László és Benedek Elek – kezére. Rácz Norbert Zsolt, a kolozsvár-belvárosi unitárius egyházközség lelkésze egy hittankurzus kézirata alapján rajzolta fel Kriza berlini eszmék által alakított teológiai gondolkodását. Molnár Lehel, a Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltárának vezetője az 1868-as unitárius emlékszinat történetét és szimbolikáját elemezte. A konferenciát Kelemen László zeneszerző, néprajzkutató, a Hagyományok Háza alapító igazgatója zárta. Rámutatott, hogy Kriza János hidat képez múlt és jelen között: falusi származása révén különösen érzékenyen fordult a népi hagyományok felé, módszertana pedig újító volt.

A konferencia kísérőprogramja az egyházunk építészeti és műemlékvédelmi tanácsadói, Furu

Xénia és Furu Árpád által összeállított Kriza-kiállítás volt, amely levéltári forrásokra és Kriza önéletrajzi írásaira épült, bemutatva személyes tárgyait, kéziratait és a *Vadrózsák* első kiadását. Molnár Lehel munkája révén elkészült a Kriza-családfa is.

Új búzakoszorú Szinden

A maroknyi szindi unitárius gyülekezet életében augusztus 31-én ünnepi eseményre került sor. Az istentisztelet keretében a Nyárádszentmárton–Csíkfalvi Unitárius Egyházközség előjárói átadták az általuk adományozott új búzakoszorút, amely remélhetőleg sokáig ékesíti a szindi műemlék templomot. Öt évvel ezelőtt a firtosváraljai unitárius nőszövetség részesítette hasonló adományban a gyülekezetet, amelyet az új elkészültével a helybeli önkormányzat által létesített falumúzeum unitárius részlegén állítottak ki. Isten áldása legyen az adományozók és mindnyájunk életén!

Hagyományörző családtalálkozó Pipén

Már negyedszázada annak, hogy a Burus ágból származó család minden év augusztusában családtalálkozót tart. Minden évben más-más család szervezi a sátorállítástól az ősi bennvaló udvarán zajló kínálkodásig és a gyermekzsivajtól hangos együttlétig. Üzenem Árpád apánknak, hogy nincs miért féltennie ősi nemzetét, mert az idei találkozózn is több volt a gyermek, mint a felnőtt. A kétnapos ünnepen templomlátogatásra is sor került, és bemutattuk a *Családi gyökér* című monográfiát, amelyet Burus András írt és Orbán Dezső (e híradás közlője) meg Burus Csaba publikált. Ebben nemcsak egy család, hanem az egész faluközösség több mint száz éves múltját örököltette meg a szerző.

Barangoló Isten országában

SZOMBATFALVI ETELKA

Kedves Gyermekek!

Az iskolában az egyik legérdekesebb és legszebb dolog, hogy a diákok különböző külső és belső tulajdonságokkal rendelkeznek, és hol bátrabban, hol bátortalanabbak, a tanulás mellett pedig lassan megismerik önmagukat, erősségeiket. Mégis, gyakran halljuk vagy tapasztaljuk, akár viccből is a társaktól érkező gúnyt, kritikát. Lehetsz jó tanuló vagy sem, magas vagy alacsony, esetleg teljesen átlagos, hidd el, aki bántani akar, úgyis talál rá okot, de te ne add tovább a bántást, a megvetést! Légy bátor, neved egy jót, ne vedd a szívedre! Fogalmazd meg, amit gondolsz! Segítek pár gondolattal, de a lenti feladatban ne mulaszd el megfogalmazni a te mondatodat sem!

Mondd kedvesen, higgadtan:

1. Szerintem nem volt kedves, amit mondtál, kérlek, legyél barátságosabb!

2. Nem örülök ennek, kérlek szépen, ne beszélj így velem!

Folytasd saját véleményeddel. Ne feledd, ropant fontos, hogy higgadtan, tiszteletteljesen és a másik szemébe nézve mondd!

3.

4.

5.

Feladat

Olvasd el Zákeus történetét (Lk 19,1–10), majd írd le a képregény felhőjébe, hogy mit mondott neki Jézus.

Sértetlen állapotú	A ter-vező	... keze van, lopni szokott	▼	Szólhat Esztéta hangzói	▼	Ember-séges Négy-negyed!	▼	Jeles osztályzat Néma utas!	▼	Felvidéki nagy-város	▼	Botla-dozó Szilícium vegyjele
▶	▼	Stílusa Pengetős hangszer	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Személy ▶	▼	▼	▼	▼	▼	Főégtáji irányú Ábécé el-ső betűi	▶	▼	▼	▼	▼	▼
Csont-vary Kosztka ... (festő)	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	Élesd vá-rosrésze! Az egyik bútor	▶	▼	▼	A Gábor név női párja
Hárman a minisz-terek közül!	▶	▼	▼	Nász Szemét-ben ko-torászó	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Károko-zó szöcs-keféle rovar	▶	▼	▼	▼	▼	Kötőszó Osztandó egyenlő részei	▶	▼	Kacaj lényege! Vívóöltö-zet része!	▶	▼	▼
▶	▼	▼	Epilógus Kisebb rendőri egység	▶	▼	▼	▼	▼	▼	Páros zseb! Ívó-eszköz	▶	▼
Felső végtag A metró jele	▶	Mi, ti, ... Idegen Katalin	▶	▼	Tésztá kelléke Tettre ösztönöz	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼
▶	▼	▼	▼	▼	▼	Lenti (né-piesen) Árkád, kolonnád	▶	▼	▼	▼	▼	▼
Edesség-készítő iparos Bepiszkít	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	Kezdődik a hőesés! Népünk tagja	▶	▼	▼
▶	▼	▼	...háza (város) Vasérc-darab!	▶	▼	▼	▼	Mályva-szirmok! ... Marino (állam)	▶	▼	Római 50 Injekciót beadó	▶
...-főz Kissé félreeső!	▶	▼	▼	Fenye-getve kicsikar Patavég!	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Becézett Margit	▶	▼	▼	▼	▼	Parlagon található! Férfinév (márc. 4.)	▶	▼	▼	Üres labda! Azt a tárgyat	▶	▼
Gyík teste!	▶	▼	Est előtti napszak Kilomé-ter (röv.)	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	Magától működő gépszer-kezet
▶	▼	▼	▼	Mocsár	▶	▼	▼	Szerelem (latin) Üressé tesz	▶	▼	▼	▼
Hegy-tomb Brassó mellett	T	▶	▼	I	▶	Bíráló-bizottság Némileg spekulál!	▶	▼	▼	▼	Orosz-lánfej! Kicsi Agnes	▶
Templom Budapesten 135 éve avatták fel az első budapesti unitárius templomot. Tervezőjéről és stílusáról a megfejtésben olvashatunk.			Ártalmas daganat	▶	▼	▼	▼	▼	Tábor-ban van! Odaejt a közepére!	▶	▼	▼
			▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	Kínai táb-lajáték Rum-csepp!	▶	▼
			Művé-szeti képtár	▶	N	▶	Asztalt étkezés-hez elő-készít	▶	▼	▼	▼	▼

OKTÓBER

2025 a küldetés éve

Ti adjatok nekik enni. (Mk 6,37)

A világ éhes. Egyenességre, békére, emberségre, életre, biztonságra, reményre éheznek. A jézusi úton járókra hárul az a feladat, hogy megetessék. Kenyerünk kevés, szavaink és lehetőségeink gyengék, de erős a hitünk, és ezért képesek vagyunk olyasmire, ami másképp csodaszámba menne: sokakat jóllakatni. Itt válik a tanítványság és a küldetés megélése külső tétté. A világ éhezőinek a táplálásában. Ételt adni sokféleképp lehet. Egyeseknek kenyér kell, másoknak biztonság, megint másoknak remény, cél. Az igazi kenyér ott lapul a tanítványoknál, a Jézust követőknél: Isten országának a bizonyossága értelmet ad az embernek.

| RÁCZ NORBERT ZSOLT